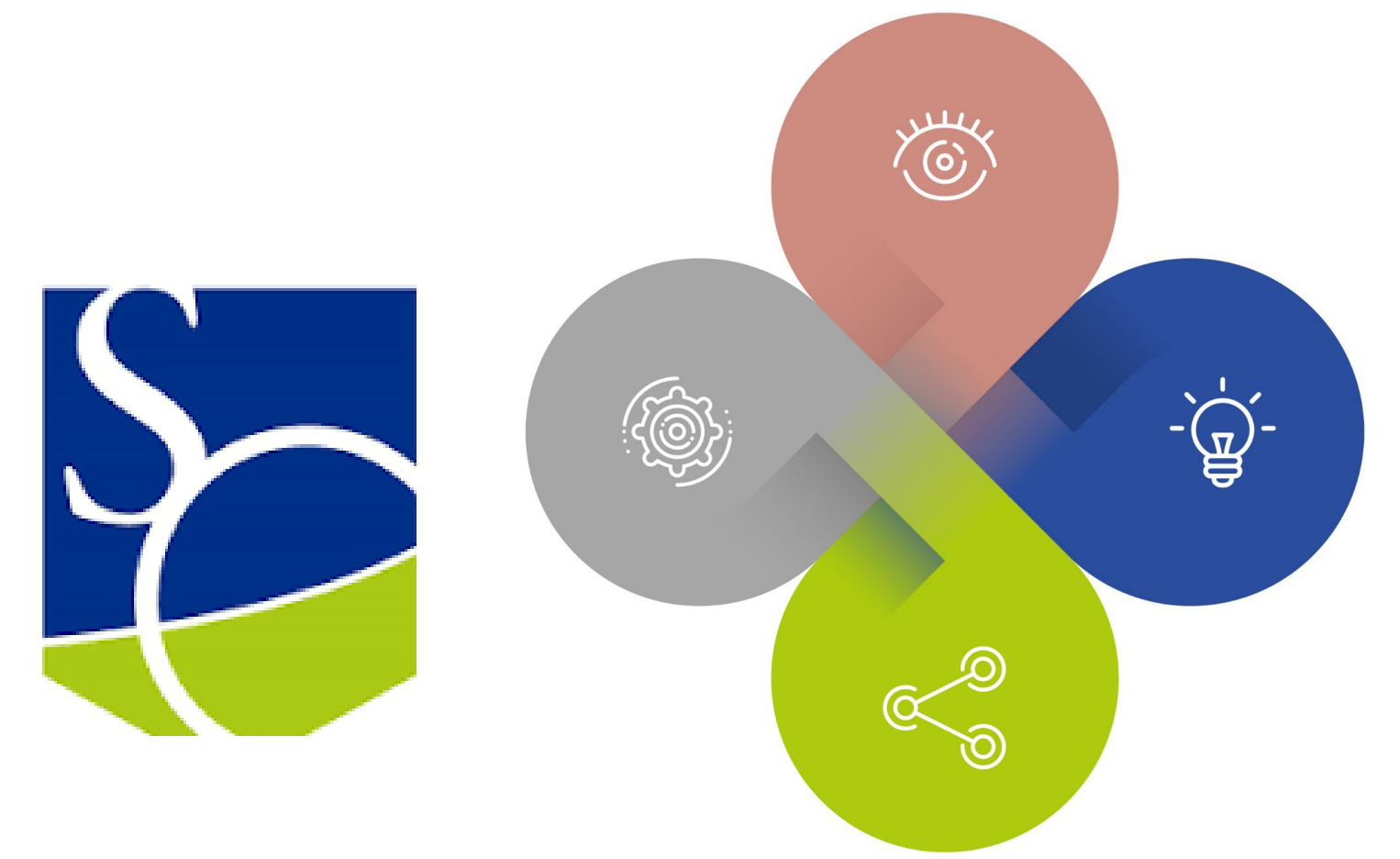

TAAL ALS (ON)GELIJKMAKER

Hoe meertaligheid binnen SVOK kan bijdragen aan gelijke(re) onderwijskansen

KIJK: waarom dit onderzoek?

“Taal is niet alleen een middel tot leren, maar ook tot verbinden.”

Taal als kans – taal speelt een grote rol in studiesucces. Leerlingen die een andere thuistaal beheersen, brengen een rijke meertaligheid met zich mee, maar ook verschillen in taalbeheersing in de Nederlandse onderwijssetting. Omdat het Nederlands vooral **eentalig** is ingericht, mist het de potentiële voordelen van meertaligheid. Docenten erkennen het potentieel van een **functioneel meertalig onderwijsmodel**, maar zoeken naar kennis en praktische manieren om ermee te werken.

Misverstanden over meertaligheid - Nog vaak leeft het idee dat thuistaalgebruik het leren van Nederlands belemmert of dat alleen Europese talen waardevol zijn. In werkelijkheid ligt een taalachterstand meestal aan een taalarme omgeving, niet aan meertaligheid zelf. Zulke misverstanden kunnen leiden tot lage verwachtingen, het negeren van de identiteit en achtergrond van meertalige leerlingen met als gevolg mogelijk gemiste kansen.

De kracht van meertalig onderwijs - Internationale onderzoeken beschrijven dat werkwijzen zoals **translanguaging** (flexibel gebruik van meerdere talen), **talensensibilisering** (bewustwording en waardering taaldiversiteit) en **functioneel meertalig onderwijs** (actief inzetten van talenkennis bij het leren) bijdragen aan de kwaliteit en kansrijkheid van het onderwijs. Daarom luidt de onderzoeksvraag: **hoe kunnen VO-docenten de meertaligheid van leerlingen inzetten en benutten om kansrijk(er) onderwijs te verzorgen bij SVOK?**

ONTDEK: methode

Enquête (N = 122 → 51 talendocenten en 71 zaakvakdocenten. Indeling:

1. Beeld bevraagde docent;
2. Wat vinden docenten van het gebruik van een thuistaal (anders dan het Nederlands) op school?
3. Waarom wel/geen samenwerking meertaligheid en leesvaardigheid?
4. In welk onderwijsmodel herkent de docent in de eigen lespraktijk?
5. Wat doen docenten al aan talensensibilisering en functioneel meertalig onderwijs?

ONTDEK: resultaat

Bevestiging spanningsveld tussen waardering en toepassing meertaligheid:

- Alle docenten erkennen belang taaldiversiteit. Kleine groep docenten lukt het om thuistalen functioneel in te zetten;
- Meeste docenten vinden voertaal Nederlands in de les, buiten de les positiever over meertaligheid;
- Talendocenten doorgaans positiever en actiever dan zaakvakdocenten (oorzaak opleiding?);
- Supreme-docenten gebruiken vaker meertalige strategieën dan andere SVOK-collega's (oorzaak karakter school?);
- Samenwerking tussen secties omtrent meertaligheid is beperkt;
- Vormen van talensensibilisering zijn aanwezig bij SVOK-docenten, functioneel meertalig onderwijs blijft incidenteel. Docenten geven aan niet te welke talen hun leerlingen spreken.
- Docenten hebben behoefte aan scholing, tijd en middelen.

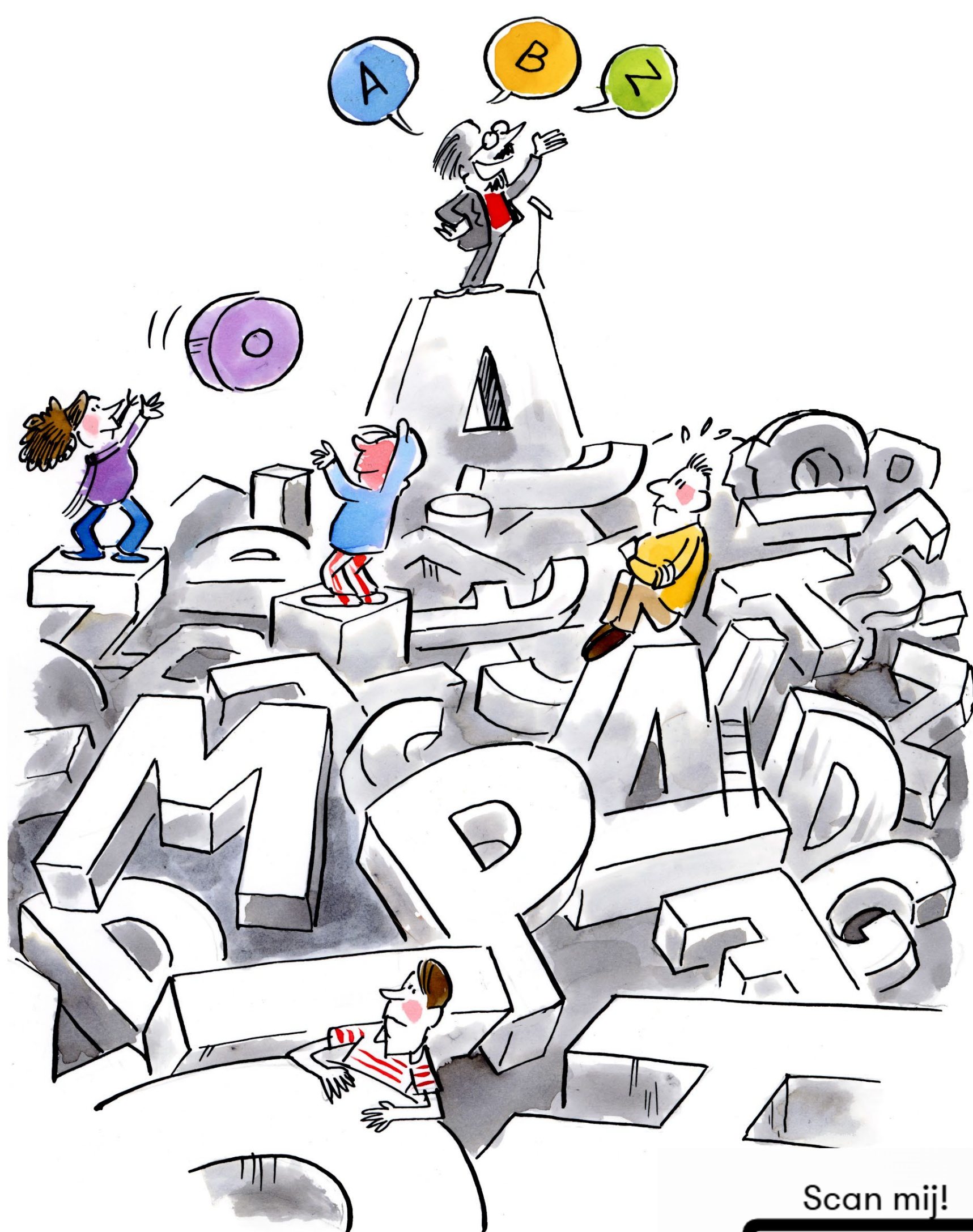
DEEL: conclusive/discussie

Bij SVOK-docenten groeit het besef dat meertaligheid ook in de klas een waardevolle plaats verdient. Door misverstanden weg te nemen, docenten te ondersteunen en ruimte te bieden voor samenwerking en professionalisering kan meertaligheid bijdragen aan kansrijker onderwijs voor alle leerlingen.

Vanwege het lage aantal docenten per SVOK-school die de vragenlijst invulden, is het niet mogelijk om voor andere scholen deelconclusies te trekken.

Vervolgstappen voor dit onderzoek zijn: verspreiding resultaten en adviezen onder de scholen, overleg met Supreme-docenten: waar is concreet behoefte aan? – reeks maken. Later uitbreiden naar andere scholen.

“Door meertaligheid te erkennen, creëren we een inclusieve en kansrijke leeromgeving.”

Benieuwd naar de volledige rapportage? Scan dan de QR-code voor het PDF!

PAS TOE: wat kun je als docent/bestuur hiermee?

Docent

1. Ontdek de kracht van meertaligheid: thuistalen kunnen leerlingen helpen bij het (taal)leren en laat je inspireren door voorbeelden van succesvolle meertalige aanpakken. Als docent speel jij een belangrijke rol in het benutten van de talen die leerlingen meebrengen.
2. Vraag om tijd en scholing bij teamleiders en nodig de onderzoeker (Lisa Kiewit) uit voor overleg/scholing/hulp.

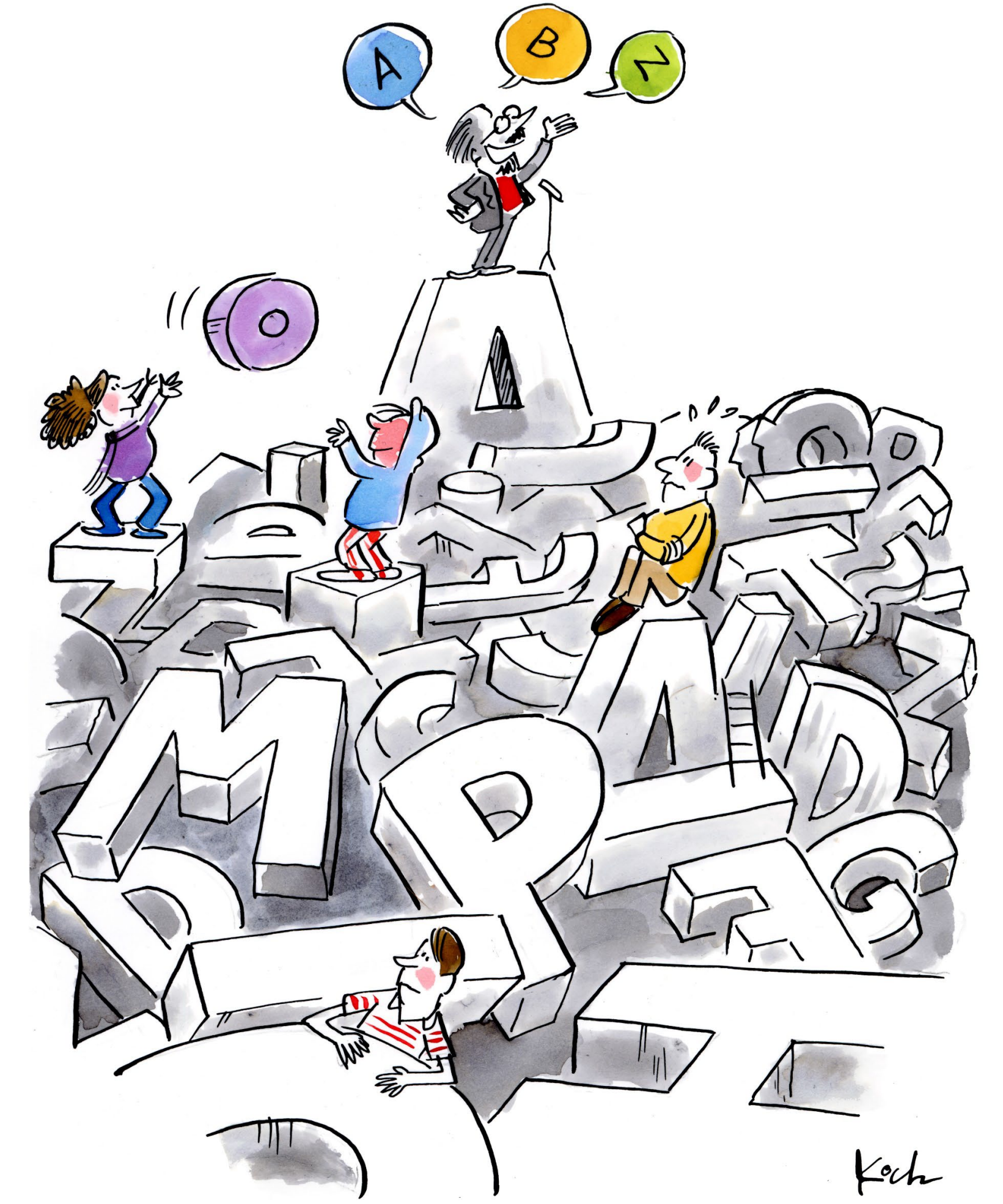
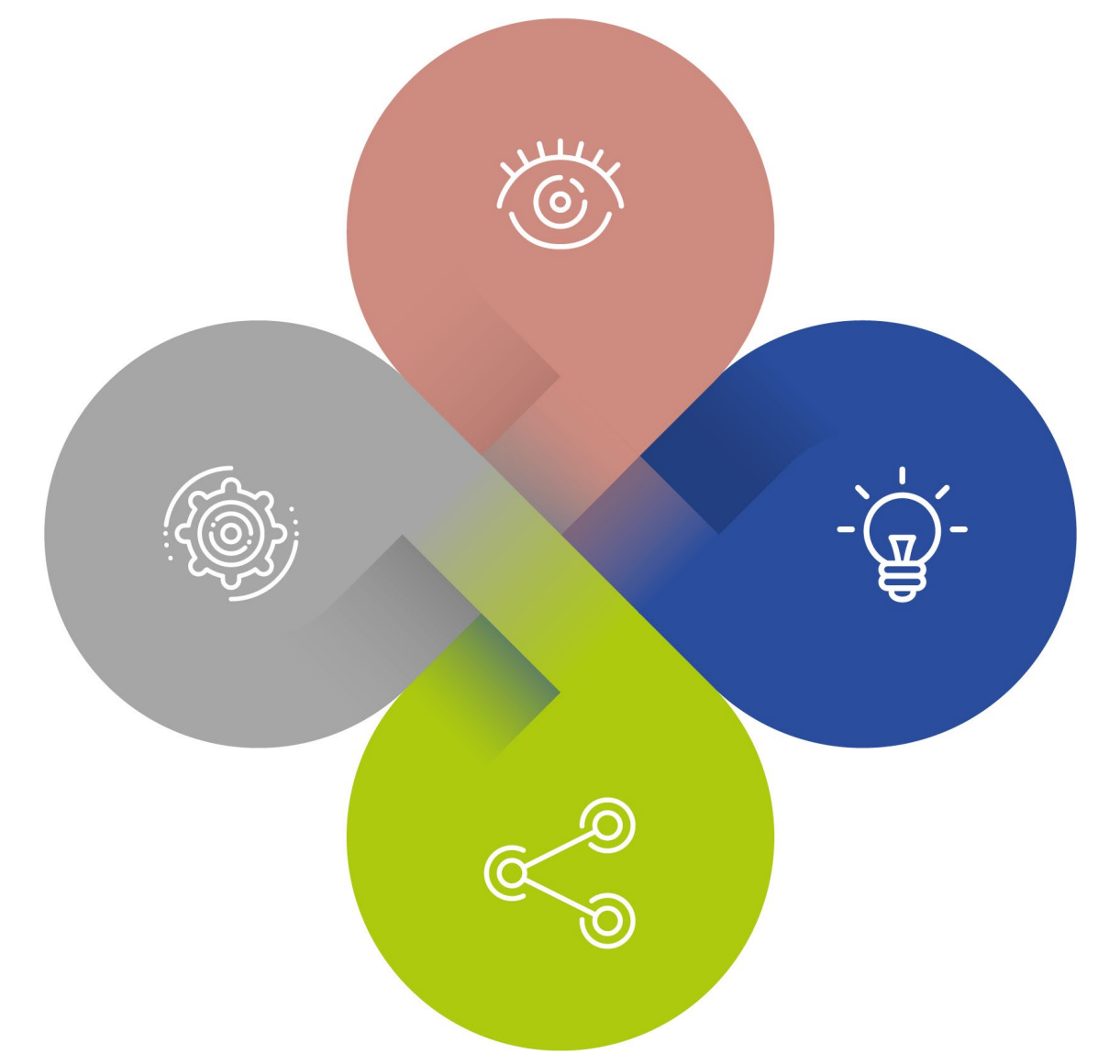
Bestuur

1. Zet in op professionalisering: voorzie docenten van tijd, middelen en scholing.
2. Zoek kansen in beleid en samenwerking: actualiseer bijvoorbeeld het talenbeleid en bevorder samenwerking tussen secties omtrent meertaligheid.
3. Breid bestaande voorzieningen uit: bijvoorbeeld meertalige bibliotheek.

Contact

LISA KIEWIT - SUPREME COLLEGE E-mail: L.KIEWIT@SUPREMECOLLEGE.NL

KIJK: waarom dit onderzoek?

Leerkansen leerlingen vergroten door verhogen bewustzijn van leerkrachtinteractievaardigheden (LKIV).

- Wat is bekend en zichtbaar t.a.v. LKIV?
- Hoe hangen LKIV samen met taalruimte en taalproductie van leerlingen binnen het VSO?
- Welke verschillen zijn zichtbaar bij leerlingen en leerkrachten als het bewustzijn t.a.v. LKIV vergroot wordt?

ONTDEK: methode/opzet

Januari: Film- en geluidsopnames van een les waarbij interactie centraal staat.
-> In kaart brengen zichtbare LKIV (N=15) en taalruimte/taalproductie van leerlingen (N=167)

Februari: Vragenlijst leerkrachten
-> In kaart brengen kennis en inschatten eigen vaardigheden (N=13)

Februari t/m juni: Bewustwording schoolbreed versterken
-> Infodeling / gesprekken

Juni: Film- en geluidsopnames van een les waarbij interactie centraal staat.
-> In kaart brengen zichtbare LKIV (N=13) en taalruimte/taalproductie van leerlingen (N=128)

ONTDEK: verwachting/resultaat

- LKIV zichtbaar bij de categorieën voorwaarden, communicatie en taalaanbod en deelname aan het gesprek.
- Verschil geobserveerde LKIV en de zelfgerapporteerde vaardigheden zichtbaar.
- LKIV verklaren een substantieel deel van de variantie in taalproductie, maar niet in taalruimte.
- Minder taalproductie bij leerlingen met spraak-taalproblematiek of individuele logopedie. Variërend verband met LKIV zichtbaar.
- Kwalitatieve verandering zichtbaar bij leerkrachten na vergroten bewustzijn LKIV.
- Leerlingen die aan het woord zijn produceren meer taal na het vergroten van het bewustzijn bij leerkrachten.

DEEL: samenvatting

Positief zelfbeeld leerkrachten.

Stiltes na een prikkelende uitspraak wordt weinig toegepast, evenals het stimuleren van hoger cognitief taalgebruik.

LKIV belangrijk voor de totale taalproductie van ZML-leerlingen, vooral bij spraak-taalproblematiek.

Vergroten bewustzijn toont een andere lesvoorbereiding en meer werkplezier. Leerlingen die aan het woord zijn produceren meer taal.

DEEL: discussie/conclusies

 Leerkansen lijken vergroot te kunnen worden door leerkrachten bewust te maken van LKIV

 Uitbreiding / vervolgonderzoek is noodzakelijk

Kans: versterken LKIV t.a.v. de categorieën inhoudelijke bijdragen aan het gesprek en feedback.

Verwachting: training LKIV kan gevonden effect vergroten en uitbreiden.

Voorwaarde: plaats binnen het strategisch plan.

Taalleermechanisme

Bron: Damhuis & Litjens, 2003, aangehaald in Damhuis & Kuijs, 2020

PAS TOE: wat kun je als docent hiermee?

- Stel je bewust op als mede-nieuwsgierige (ruimte bieden taalleermechanisme).
- Zet aan tot hoger cognitief taalgebruik (niveau 3 en 4 DGM).
- Laat stiltes vallen.
- Herhaal wat een leerling zegt en stel een verdiepende vraag aan een andere leerling.
- Verbeter geen grammatica bij leerlingen zonder spraak-taalproblematiek of logopedie.

Contact

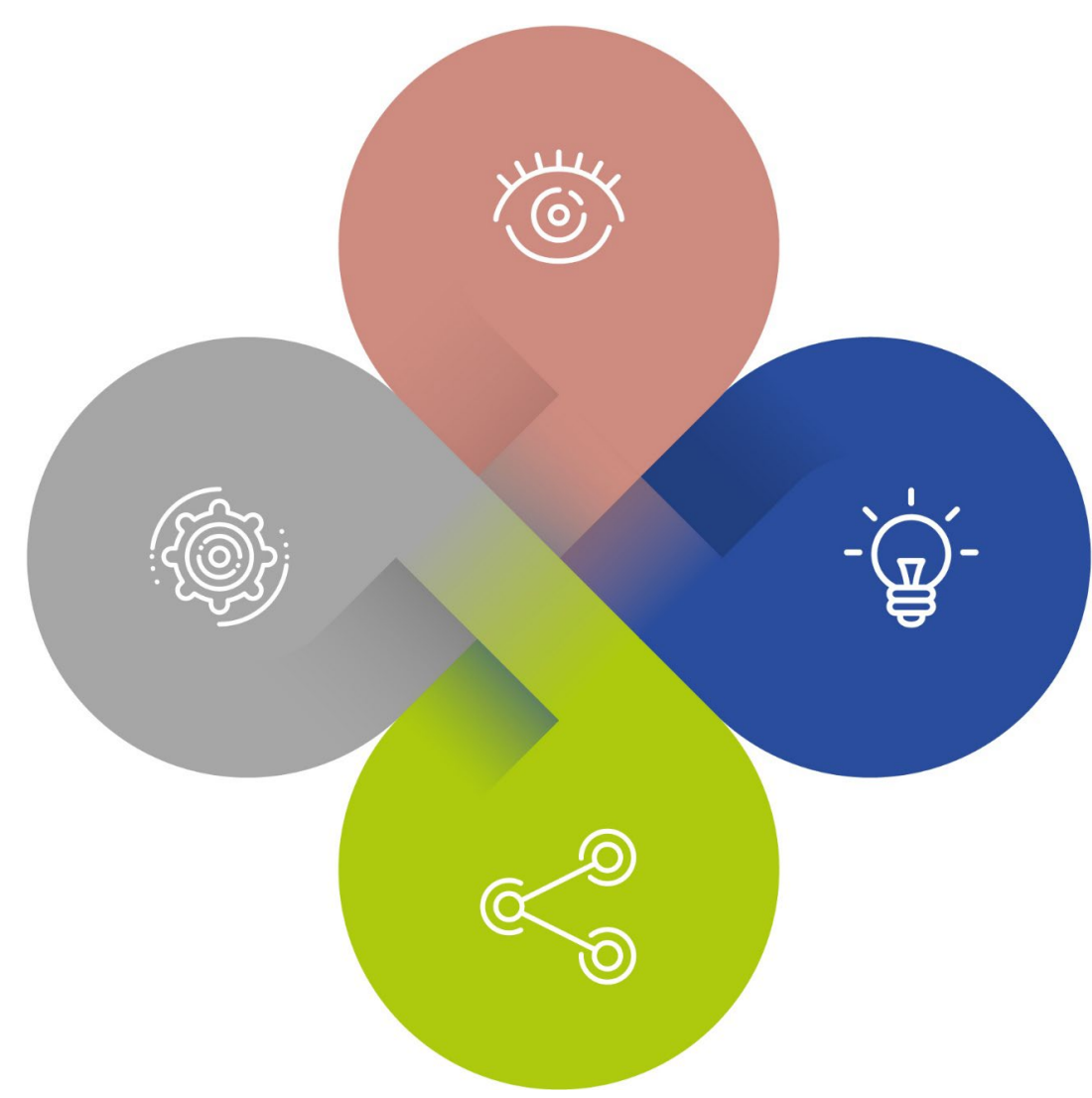
Anja Schouten-Borgemeester
VSO de Stormvogel

E-mail:
Telefoon:

anja.schouten@vsodestormvogel.nl
0625337163

Voor hun eigen bestwil

Hoe beschermende maatregelen kansongelijkheid versterken

KIJK: waarom dit onderzoek?

De transitie van PO naar VO wordt zowel door formele regels als informele praktijken beïnvloed. Impliciete regels, geworteld in culturele, gedragsmatige en contextuele normen, spelen een bepalende rol in de advisering en plaatsing van leerlingen. Zo kan bijvoorbeeld een leerling met minder cultureel kapitaal, onterecht lager worden ingeschat, ondanks goede prestaties.

Het is van groot belang dat onderwijsprofessionals zich bewust worden van de impact van deze ongeschreven regels en actief werken aan een transparanter, eerlijker en kansrijker transitieproces voor alle leerlingen. In lijn met Bourdieu's concept van cultureel kapitaal, moeten we erkennen dat niet alle leerlingen dezelfde 'culturele bagage' meekrijgen.

Door systematische monitoring en beleidsaanpassingen kunnen we de kansen voor sociale mobiliteit vergroten en bijdragen aan een rechtvaardiger onderwijssysteem, waarin elke leerling de mogelijkheid krijgt om zijn of haar potentieel volledig te benutten.

ONTDEK: methode/opzet

Dit kwalitatieve onderzoek onderzoekt hoe formele regels, beleidsvrijheid en informele praktijken, mede beïnvloed door cultureel kapitaal, kansongelijkheid beïnvloeden bij de overgang van PO naar VO.

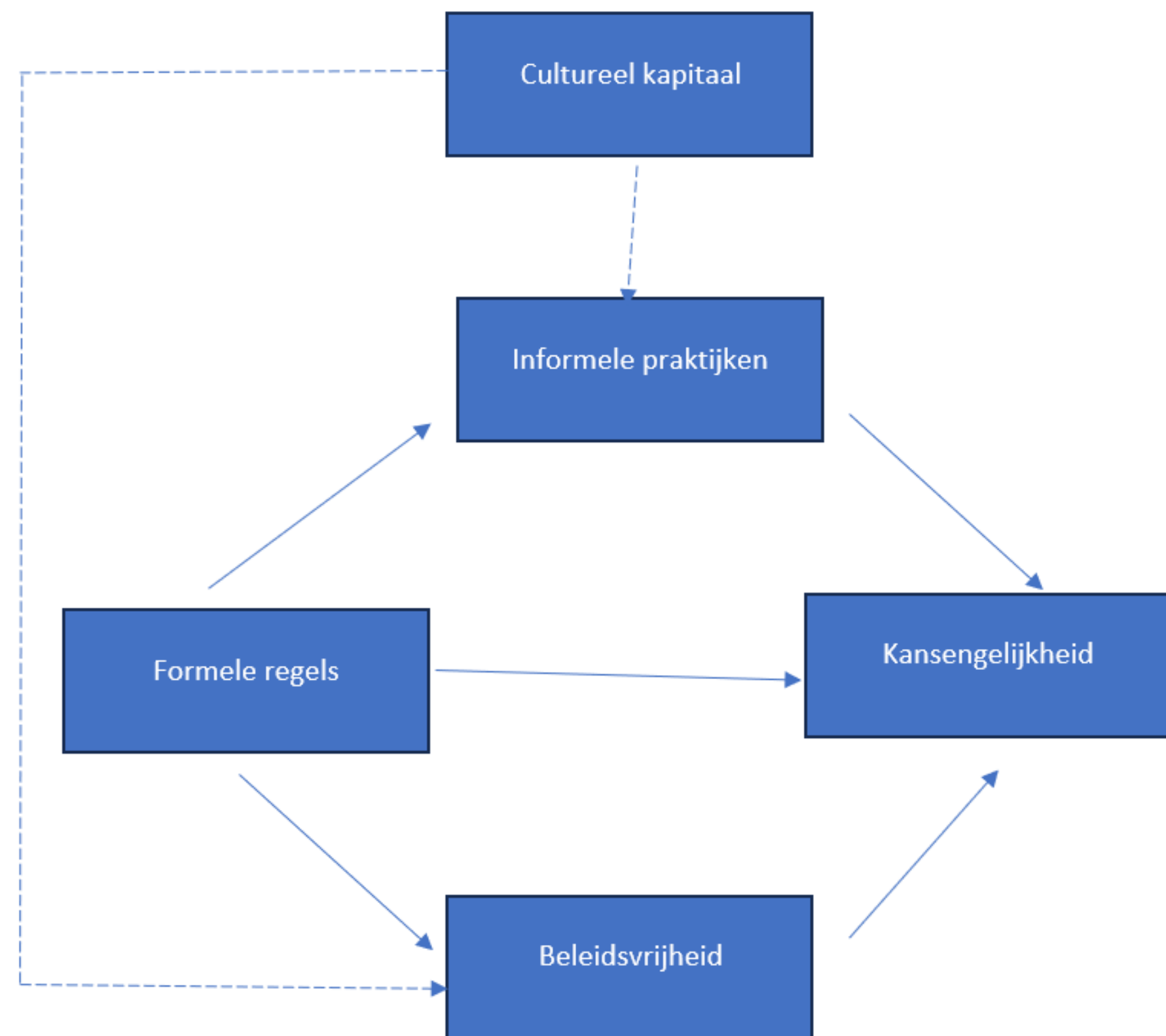
Aanpak: Semigestructureerde interviews met teamleiders onderbouw en zorgcoördinatoren van vier VO-scholen (totaal 8 interviews).

Duur: Interviews duren ongeveer 30 minuten, worden opgenomen en getranscribeerd.

Thema's:

- Formele regels en protocollen
- Informele praktijken en ongeschreven regels
- Afwegingen bij regeltoepassing
- Percepties over kansongelijkheid
- Dilemma's en knelpunten

Conceptueel model beschermingsparadox

DEEL: discussie/conclusies

Dit onderzoek laat zien hoe goede bedoelingen (leerlingen beschermen tegen falen) via vier mechanismen leiden tot ongelijke uitkomsten.

DE BESCHERMINGSPARADOX IN ACTIE

💜 "Soms zeggen we: jullie kind is beter af op een school met meer ondersteuning. Niet omdat we het kind niet willen, maar omdat we het beste voor hem willen."

MECHANISME – Vier stappen:

1. Maatwerk-clausule

💜 "We kijken naar de totale ontwikkeling"
→ Interpretatieruimte ontstaat

2. Beleidsvrijheid

💜 "Kunnen ouders ondersteunen?"
→ Subjectieve criteria worden toegepast

3. Informele praktijken

Tussen de regels lezen, zichtbaarheid beoordelen, inschatten of kind "past bij de school"
→ Impliciete signalen tellen mee

4. Cultureel kapitaal bepaalt uitkomst

Wie het systeem kent, kan gunstige signalen afgeven
→ Kan articuleren waarom kind 'past', is zichtbaar, begrijpt diplomatieke taal

UITKOMST:

Twee leerlingen met dezelfde ondersteuningsbehoefte krijgen verschillende kansen.

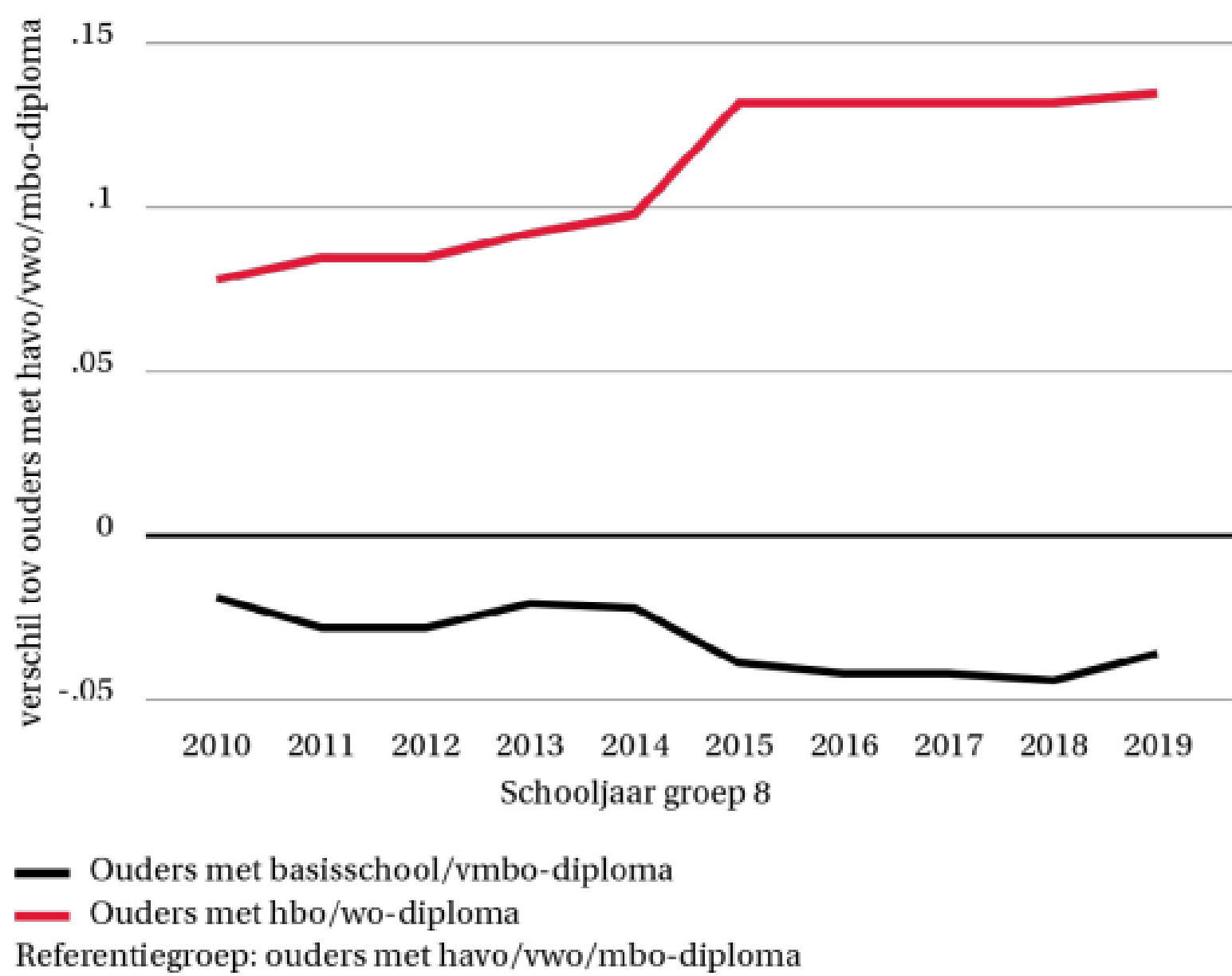
Dit is geen opzettelijke discriminatie, maar wel **structurele ongelijkheid**:

Formele gelijkheid (zelfde toelatingscriteria) ≠ feitelijke gelijkheid (verschillende kansen bij twijfel)

ONTDEK: verwachting/resultaat

Verwachting: Formele toelatingscriteria bepalen rechtstreeks de kansengelijkheid - gelijke regels leiden tot gelijke kansen.

Resultaat: Kansengelijkheid wordt niet direct bepaald door formele regels, maar via een complex samenspel van vier mechanismen die elkaar versterken.

Figuur 4. Verschil in advies naar opleidingsniveau ouders - overgenomen uit Elffers (2023), bewerkte versie van Borghans en Diris (2021)

DEEL: samenvatting

DE BESCHERMINGSPARADOX

💜 "We willen niet dat hij tussen wal en schip valt"

💜 "Liever opstroomen dan afstroomen. Beter dat een kind eerst succeservaringen opdoet."

Scholen sluiten leerlingen uit "voor hun eigen bestwil", maar creëren daarmee juist ongelijkheid.

Drie spanningen bij twijfelgevallen:

1. Beschermingsparadox

Beperkte capaciteit + onduidelijke info (rugzakjes, OKR)
Bij twijfel: "Kunnen ouders ondersteunen?"

Afweging gekleurd door:

- Cultureel kapitaal
- Biases teamleider en coördinator

→ **Zelfde ondersteuningsbehoefte ≠ zelfde kans**

2. Adviescacophonie: hetzelfde advies ≠ zelfde betekenis

Het probleem:

Verschillende doorstroomtoetsen per basisschool

GL op school A ≠ GL op school B

OKR's diplomatiek: "tussen de regels lezen"

→ Interpretatie verschilt

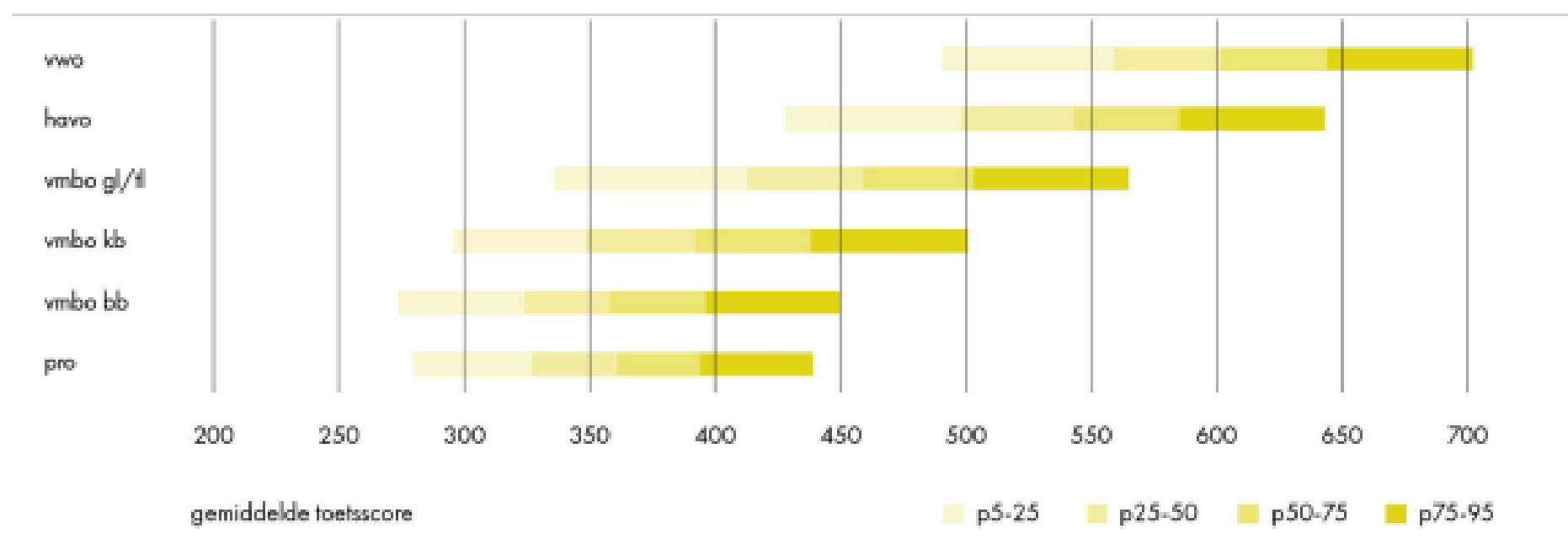
3. Vangnetgat

Geen vangnetten → voorzichtigheid

Voorzichtigheid = bij twijfel niet toelaten

→ Alleen wie plan B heeft, krijgt kans

Verdeling toetsscores wiskunde PISA-2022, naar opleidingstype (Nederland)

Figuur 7b. Gemiddelde toetsscores wiskunde PISA 2022

PAS TOE:

wat kun je als bestuur/MT hiermee?

1. Maak patronen zichtbaar

📊 **Analyseer afwijzingen afgelopen jaar:**

Welke leerlingen? Op basis van welke criteria?

Systematische patronen? (bepaalde basisscholen, OKR-formuleringen, gezinskenmerken)

💜 **Vraag teamleden:**

"Wanneer wijk je af van formele regels en waarom?"

Doel: Bewustwording – zijn 'neutrale' overwegingen toch cultureel gekleurd?

2. Objectiveer de matching-vraag

✅ **Ontwikkel checklist met concrete ondersteuningsbehoeften:**

❌ Niet: "Is gemotiveerd"

✅ Wel: "Kan 30 min zelfstandig werken", "Heeft structuur nodig bij huiswerk"

💜 **Vraag leerling zelf:**

"Wat helpt jou om te leren? Wanneer loop je vast?"

Doel: Minder ruimte voor onbewuste aannames

3. Introduceer proefperiodes bij twijfel

🌱 **Bij twijfelgevallen:**

3 maanden intensieve begeleiding

Evaluatie → dan pas definitieve beslissing

💙 **Garandeer vangnet:**

"Als het hier niet lukt, garanderen we plek X binnen Y weken"

Doel: Scholen durven risico te nemen als falen niet fataal is

⚠️ **Vereist samenwerking met samenwerkingsverband**

4. Draai de vraag om: van 'kunnen ouders?' naar 'wat kan de school?'

💜 "Kunnen ouders ondersteunen?" klinkt neutraal, maar is cultureel kapitaal-check 🏠 **School compenseert:**

Huiswerkbegeleiding nodig? → Huiswerkklas

Studiebuddy nodig? → Koppel aan ouderejaars

Ouders spreken geen Nederlands? → Tolk/visuele communicatie

Doel: Ondersteuningsbehoefte wordt gecompenseerd, niet gebruikt als uitsluitingscriterium

5. Maak informele signalen bespreekbaar

💜 **Bespreek in team:**

"Welke signalen wegen mee als we twijfelen?"

Ouders op open dag? Eerdere kinderen? Communicatiestijl?

Zijn dit relevante signalen voor schoolsucces?

✅ **Maak expliciete afspraken:**

Welke informatie gebruiken we wél/niet?

Hoe compenseren we gebrek aan informatie?

Doel: Impliciete selectie wordt expliciet besproken en getoetst

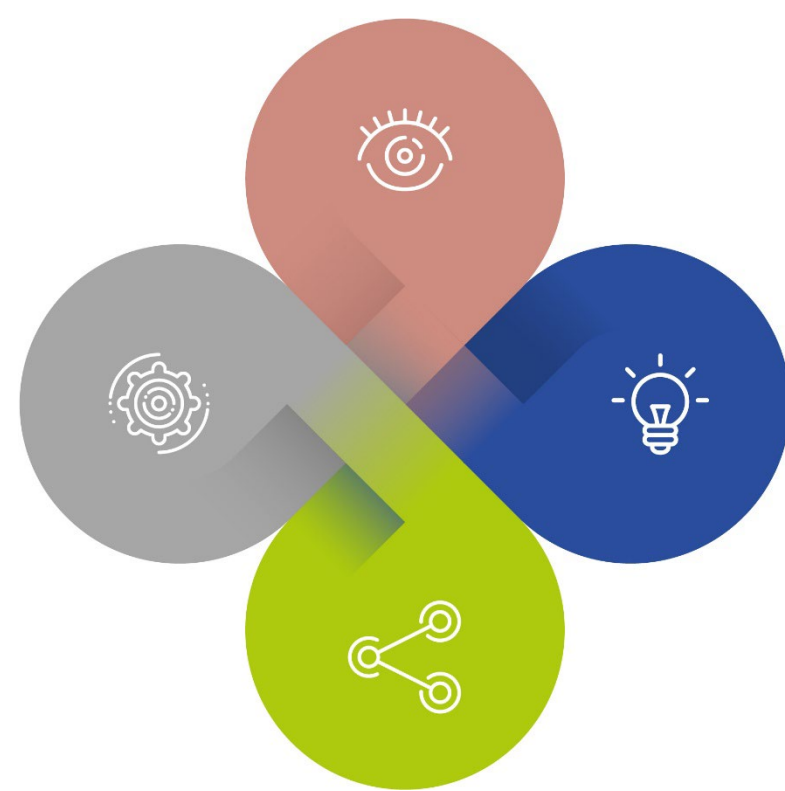
Contact

Maarten Post

E-mail: m.post@dalicollege.nl

Dalí College

Telefoon: 06-12672664

KIIK:
 waarom dit onderzoek?

Het onderzoek is een samenwerking tussen CSG Jan Arentsz en de Universiteit van Amsterdam (UvA), dat jaarlijks wordt uitgevoerd. Het primaire doel van de samenwerking is het uitvoeren van een grootschalig leerlingonderzoek naar de motivatie van leerlingen en het vergaren van contextuele informatie over de leerlingen. Het Jan Arentsz vult het UvA-onderzoek aan met eigen vragen over de rijke feedbackcultuur, formatief handelen en mentaal welbevinden. Dit keer was de insteek verdiepend, met de nadruk op de relatie tussen toetsdruk (formatief/summatief), motivatie, prestaties en het welzijn van leerlingen.

ONTDEK:
 methode/opzet

Het onderzoek betrof alle brugklassen en tweede klassen in Alkmaar, wat neerkwam op 29 klassen en 509 leerlingen.

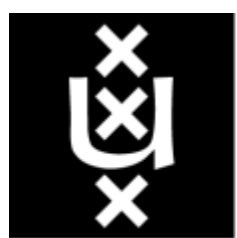
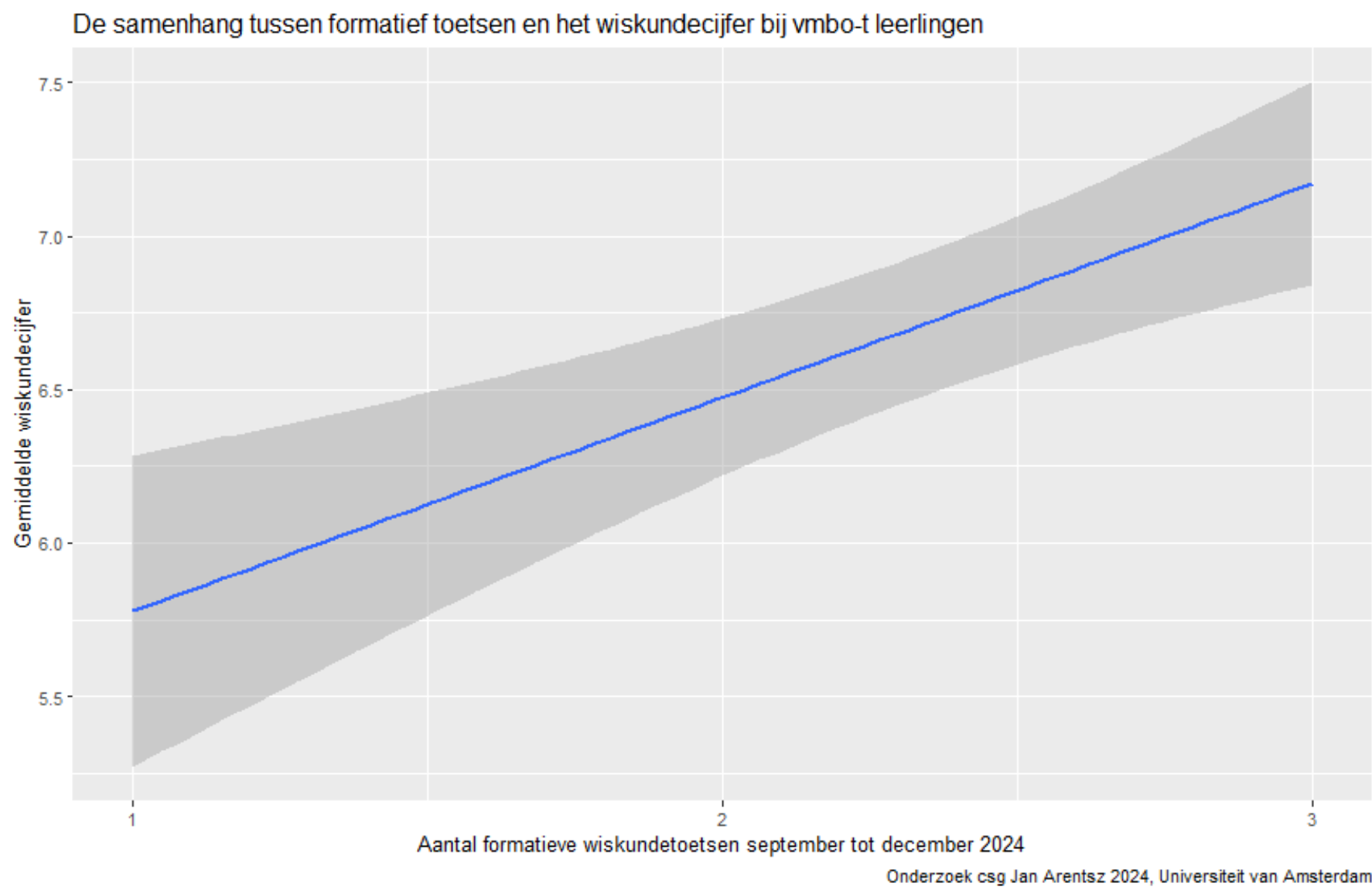
- Vragenlijst:** Leerlingen vulden in de klas een digitale vragenlijst in van ongeveer 30 minuten. De vragen gingen over schoolmotivatie, werkdruk, toetsangst, welzijn, sfeer in de klas, en de verwachtingen van ouders en leraren.
- Prestatiedata:** Docenten leverden de gemiddelde cijfers aan voor wiskunde, Nederlands en Engels.
- Toetsbelastingdata:** De toetsbelasting per klas (aantal formatieve en summatieve toetsen) werd in kaart gebracht met behulp van beschikbare data in Magister.

DEEL:
 samenvatting

Het leerlingonderzoek op CSG Jan Arentsz, in samenwerking met de UvA, bevestigde dat formatief toetsen een positieve relatie heeft met zowel hogere prestaties (vooral vmbo-tl wiskunde) als mentaal welzijn (minder werkdruk en toetsangst). Daarnaast bleek welzijn sterk afhankelijk te zijn van een goede classesfeer en sterke zelfregulatievaardigheden. De belangrijkste voorspellers van hogere cijfers waren inzet, motivatie en planning. Het onderzoek wees ook op een paradox: hogere ouderverwachtingen leidden tot meer inzet, maar ook tot meer stress en in sommige gevallen lagere cijfers

ONTDEK: resultaten

- Formatief toetsen:**
 - Leerlingen die vaker te maken hadden met formatieve toetsen behaalden gemiddeld hogere cijfers.
 - Formatieve toetsing hing samen met minder ervaren werkdruk en minder toetsangst.
 - Zowel summatieve als formatieve toetsen droegen bij aan hogere prestaties in Nederlands en Engels.
 - Opmerking: Formatieve toetsing kwam vooral voor in vmbo-klassen en veel minder in havo- en vwo-klassen.
- Welzijn:**
 - Leerlingen die een goede sfeer in de klas ervoeren en beschikten over sterke zelfregulatievaardigheden (zoals plannen, concentreren en doorzetten), voelden zich beter.
 - Het vermogen om te gaan met negatieve ervaringen (zoals een tegenvallende toets) bleek ook belangrijk voor het welzijn.
 - Meisjes rapporteerden gemiddeld een iets lager welzijn dan jongens.
- Schoolprestaties (voorspellers):**
 - Hogere cijfers hingen sterk samen met inzet en motivatie (vooral bij wiskunde en Nederlands).
 - Leerlingen die zich minder zorgen maakten over school en goed konden plannen, presteerden beter.
 - Het nemen van initiatief was ook een belangrijke factor.
- Rol van ouders en leraren:**
 - Hogere ouderverwachtingen gingen samen met meer inzet, maar óók met meer stress, zorgen, toetsangst en zelfs lagere cijfers.
 - Verwachtingen van leraren hadden alleen een meetbaar effect op de ervaren werkdruk, die toenam bij hogere verwachtingen.

UNIVERSITEIT
 VAN AMSTERDAM

DEEL:
 discussie/conclusies

- Formatief handelen is cruciaal:** de resultaten onderstrepen het belang van formatief handelen, niet alleen voor betere prestaties, maar ook voor motivatie en mentaal welbevinden.
- Focus op zelfregulatie:** zelfregulatievaardigheden zijn essentieel en de school kan leerlingen hier mogelijk nóg beter in ondersteunen.
- Oudercommunicatie is noodzakelijk:** open communicatie met ouders over hun rol en verwachtingen kan bijdragen aan een gezondere balans voor leerlingen, gezien de ervaren stress bij hoge ouderverwachtingen.
- Rol van de leraar:** hoewel de leraarverwachtingen in dit onderzoek alleen de ervaren werkdruk verhoogden, betekent dit niet dat de verdere invloed ontbreekt. Het Pygmalion-effect toont juist aan dat hoge verwachtingen van leraren een van de krachtigste voorspellers van leerprestaties zijn. Mogelijke redenen voor het beperkte effect in dit onderzoek zijn dat het effect pas op latere leeftijd zichtbaar wordt, of alleen wanneer verwachtingen consequent en expliciet worden gecommuniceerd.

PAS TOE:
 wat kun je als docent hiermee?

- Formatief handelen verankeren:** de resultaten bieden een sterke onderbouwing om het belang van formatief handelen te onderstrepen en dit verder te onderzoeken, bijvoorbeeld in relatie tot coachende didactiek en andere vormen van feedback.
- Zelfregulatie stimuleren:** er moet meer ondersteuning komen voor de ontwikkeling van zelfregulatievaardigheden, aangezien deze essentieel blijken te zijn voor zowel welzijn als prestaties.
- Ouderbetrokkenheid begeleiden:** de school kan proactief inzetten op open communicatie met ouders over hun rol en de mogelijke stress die hun verwachtingen veroorzaken, om een gezondere balans voor de leerlingen te bevorderen.
- Reflectie op verwachtingen:** docenten en de school kunnen reflecteren op hoe zij hun (hoge) verwachtingen consequent en expliciet communiceren naar leerlingen, bijvoorbeeld via feedback of coaching, om het pygmalion-effect te benutten.
- Vervolgonderzoek:** de school kan het onderzoek jaarlijks herhalen, eventueel uitbreiden naar hogere leerjaren en de vestiging Langedijk, en zich verder verdiepen in causale verbanden en andere factoren die samenhangen met welzijn (zoals de invloed van social media of klasgenoten).

Contact

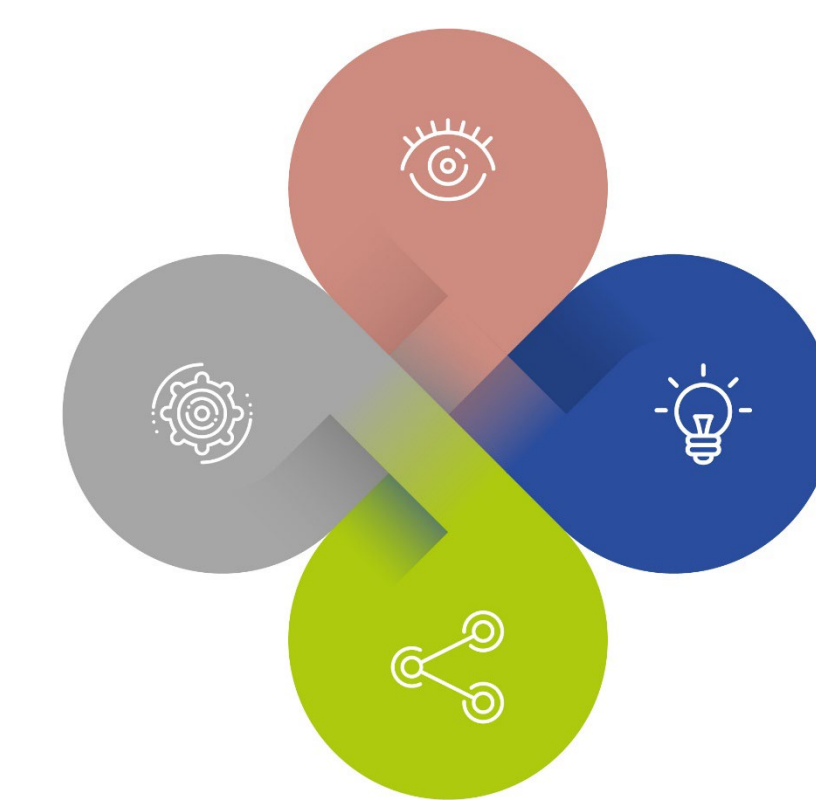
Sam Kuipers
 CSG Jan Arentsz

E-mail: skuipers@ja.nl
 Telefoon:

Doorstroomklas

Lectoraat Veerkracht & Inclusie

KIJK: waarom dit onderzoek?

Dit onderzoek naar de doorstroomklas is op meerdere niveaus van belang. Binnen de school is de doorstroomklas een innovatief project dat de samenwerking tussen regulier en speciaal onderwijs versterkt en een alternatief biedt voor vastlopende en thuiszittende leerlingen.

Maatschappelijk draagt het project direct bij aan het verminderen van het aantal thuiszitters en het creëren van inclusiever onderwijs, wat een landelijke beleidsdoelstelling is (werkagenda route naar inclusief onderwijs 2035). Door lokaal onderwijs aan te bieden, wordt ook de sociale en maatschappelijke integratie bevorderd.

Praktisch levert het onderzoek concrete inzichten op in factoren zoals de pedagogische aanpak, de samenwerking tussen docenten, de implementatie binnen de school en de rol van de prikkelarme omgeving. Deze inzichten kunnen direct worden gebruikt voor optimalisatie en verbetertrajecten.

Theoretisch fungeert het project als een praktijkvoorbeeld van de theorie van inclusief onderwijs en sociaal-emotioneel leren (SEL), waarmee het onderzoek kan bijdragen aan de theoretische kennis over hoe deze concepten functioneren in een unieke, hybride setting.

PAS TOE: wat kun je als docent hiermee?

De school en docenten kunnen de inzichten uit dit onderzoek direct inzetten voor verbetering en strategische beslissingen.

- **Praktijkinzicht:** je krijgt inzicht in de processen, routines en houdingen die nodig zijn voor een inclusieve aanpak en schoolbrede verankering.
- **Houding & werkwijze:** het onderzoek levert kennis op over de aanpassingen die nodig zijn in de werkwijze van alle docenten op school om het inclusieve gedachtegoed succesvol te implementeren.
- **Leerlingondersteuning:** je leert hoe de ondersteunende structuren (zoals de prikkelarme omgeving en het opbouwprogramma) werken en hoe ze bijdragen aan de sociaal-emotionele competenties en het zelfvertrouwen van de leerlingen met internaliserende problematiek.

ONTDEK: methode/opzet

Het onderzoek bestaat uit twee sporen:

Spoor A: Kwalitatieve casestudy (implementatie)

Type: kwalitatieve casestudy met een rijke, antropologische invalshoek.

Dataverzameling: diepte-interviews (met team, projectleider, docenten buiten het team, ouders), participerende observatie (van de klas en integratiemomenten), en documentanalyse.

Onderwerp: de processen, routines en houdingen die bijdragen aan de implementatie en de werking van de doorstroomklas en het opbouwprogramma.

Spoor B: regionale analyse (doelgroep/context)

Type: kwantitatieve en kwalitatieve desk research.

Dataverzameling: documentanalyse van beleidsdocumenten en onderzoekspublicaties van de onderwijsregio/samenwerkingsverband.

Onderwerp: inventarisatie van behoefte, kenmerken en omvang van de potentiële doelgroep (VMBO-TL/HAVO, internaliserende problematiek, thuiszitters) in de regio Noord-Kennemerland.

ONTDEK: verwachtingen

Het onderzoek richt zich op:

- het in kaart brengen van de concrete implementatie van het hybride onderwijsmodel in het eerste schooljaar (2025-2026).
- de implementatie en ervaring van de pedagogische aanpak.
- welke mechanismen en aanpassingen nodig zijn om het inclusieve gedachtegoed bij alle docenten te verankeren.
- hoe leerlingen de ondersteunende structuren ervaren en in hoeverre deze bijdragen aan hun schoolse en sociaal-emotionele groei (SEL).
- in hoeverre de doorstroomklas aansluit bij de regionale doelgroep en het verminderen van thuiszitters.

DEEL: samenvatting

De kern van het onderzoek is verschoven van een brede scope naar de interne verankering en de schoolbrede implementatie van het inclusieve gedachtegoed dat de doorstroomklas nastreeft. Het project wordt gezien als een integraal onderdeel van de schoolcultuur en niet als een losstaand 'Heliomare-project'.

Hoofdvraag: Hoe wordt het hybride onderwijsmodel van de doorstroomklas (Jan Arentsz/Heliomare) in het eerste schooljaar (2025-2026) in de praktijk geïmplementeerd, en op welke wijze draagt dit bij aan de verankering van een inclusieve cultuur in de bredere schoolorganisatie en de ontwikkeling van de leerlingen?

DEEL: discussie/conclusies

(Let op: dit zijn voorlopige onderzoeksdoelen, geen definitieve conclusies)

De conclusies zullen zich richten op de mate van succesvolle schoolbrede verankering van een inclusieve cultuur. Dit omvat het identificeren van de factoren die de implementatie van de pedagogische aanpak belemmeren of bevorderen.

Ook wordt gekeken naar de effectiviteit van de ondersteuning op de groei in schoolse en sociaal-emotionele competenties van de leerlingen.

Ten slotte moet duidelijk worden of de doorstroomklas een strategisch verantwoorde positie heeft in de regio voor de doelgroep met internaliserende problematiek.

Contact

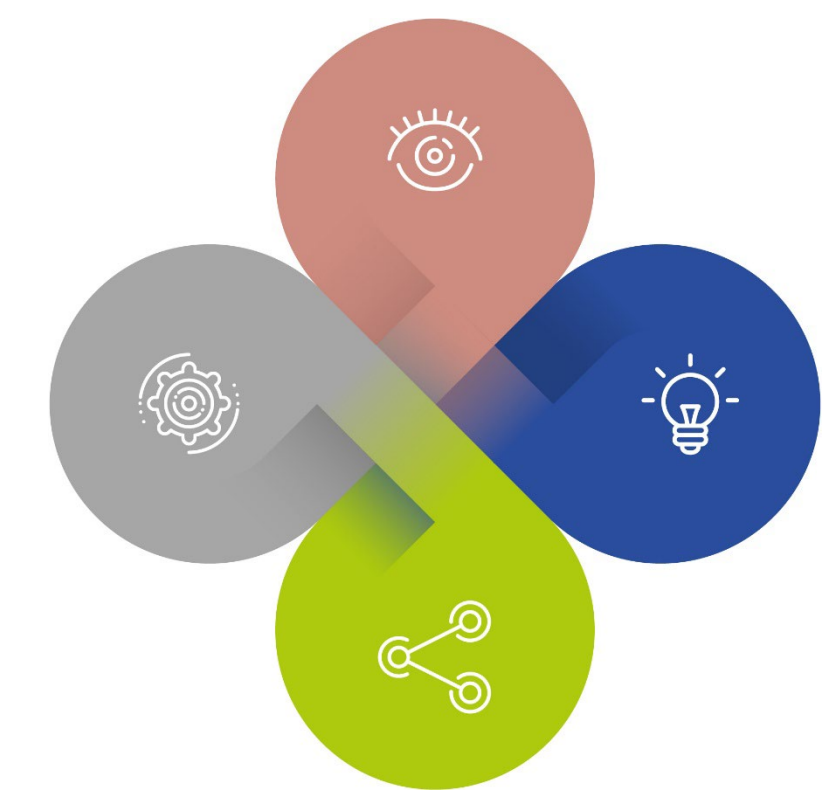
Sam Kuipers
CSG Jan Arentsz

E-mail: skuipers@ja.nl
Telefoon:

Tevredenheidsonderzoek

Kwaliteit & Onderzoek van Onderwijs

KIJK: waarom dit onderzoek?

Dit onderzoek heeft een dubbel doel: enerzijds voldoen aan de wettelijke verplichting en anderzijds het monitoren van de eigen strategische koers.

De belangrijkste drijfveer is het verkrijgen van zicht op de ervaringen van alle betrokkenen met betrekking tot de ontwikkelingen op het gebied van het koersplan. Het Jan Arentsz wil weten hoe de drie pijlers uit ons koersplan - Brede Vorming, Eigentijds Onderwijs, en Educatief Partnerschap - worden beleefd in de dagelijkse praktijk. Door specifieke schooleigen vragen te formuleren op basis van literatuur over deze pijlers, wordt een nulmeting gedaan, waarvan de resultaten in de komende jaren kunnen worden vergeleken om een rijk beeld te krijgen van de voortgang en effectiviteit van de koers.

Jaarlijks is elke school verplicht om van de Inspectie van het Onderwijs vragen over de sociale veiligheid op te nemen in de tevredenheidsenquêtes. Dit onderzoek voldoet aan die eis door de vragen over de Monitor Sociale Veiligheid (MSV) op te nemen.

ONTDEK: resultaten

De resultaten bevestigen dat de school een solide sociale basis heeft en op veel punten boven de landelijke benchmarks scoort. De school is trots op de uitzonderlijk hoge scores op sociale veiligheid (MSV-vragen tussen 8,4 en 9,5) en de hoge tevredenheid over de mentor/coach (boven 8,0 bij leerlingen en ouders).

Er zijn echter duidelijke perceptiekloven en aandachtspunten zichtbaar in relatie tot de koerspijlers. De grootste kloof in brede vorming betreft het bespreken van het nieuws in de lessen: docenten beoordelen zichzelf hier beduidend hoger (6,3 - 6,9) dan leerlingen (4,2 - 4,7).

Wat betreft eigentijds onderwijs is het belangrijkste aandachtspunt het gebrek aan inzicht in de relevantie van de lesstof, gezien de lage scores van leerlingen op de vraag waarom ze iets moeten leren (5,2 - 6,2).

Ten slotte toont educatief partnerschap een verschil tussen de partners: hoewel ouders zeer tevreden zijn met het contact en de bereikbaarheid van de school (8,3 - 9,0), ervaren leerlingen de partnerrol nauwelijks. Docenten geven aan feedback serieus te nemen (9,1 - 9,4), maar leerlingen beoordelen of de school iets met hun mening doet erg laag (gemiddeld 5,9). Dit verschil tussen interne intentie en externe ervaring is cruciaal.

ONTDEK: methode/opzet

De methode kenmerkt zich door een geïntegreerde en comparatieve aanpak. De school nam de tevredenheidsenquêtes gelijktijdig af bij leerlingen (1509 respondenten), ouders (483 respondenten) én docenten (93 respondenten). Het instrument combineert de verplichte MSV-vragen over veiligheid met schooleigen vragen die direct zijn afgeleid van de literatuur over de drie pijlers van het koersplan. Door dezelfde soort vragen aan de drie doelgroepen te stellen, wordt de mogelijkheid gecreëerd om de percepties van de groepen onderling te vergelijken, wat een multiperspectief inzicht oplevert in hoe de schoolontwikkeling wordt beleefd. De resultaten zijn bij analyse ook gesegmenteerd per vestiging en klas voor specifieke analyses.

PAS TOE: wat kun je als docent hiermee?

De resultaten van dit onderzoek bieden docenten directe handvatten om de schoolkoers in de praktijk te verankeren en de leerlingervaring te verbeteren.

Focus op betekenis en relevantie

De lagere scores van leerlingen op het bespreken van nieuws (4,2 - 4,5) en de relevantie van de lesstof (5,2 - 6,3) wijzen op de noodzaak om het onderwijs zichtbaarder en betekenisvoller te maken.

- Actualiteit integreren: bespreek vaker het nieuws in de les om de leerstof direct aan de maatschappij te koppelen.
- Lesdoelen verduidelijken: maak duidelijk wat het leerdoel is en, cruciaal, waarom de leerlingen deze stof moeten leren (betekenis geven).

Verbeter de feedbackcultuur

Hoewel docenten aangeven feedback serieus te nemen (9,1 - 9,4), ervaren leerlingen dit niet (5,7 - 6,3).

- Sluit de feedbacklus: vraag actief om feedback over je lesgeven en, nog belangrijker, maak zichtbaar wat je met die feedback doet. Dit versterkt het gevoel van Educatief Partnerschap en verhoogt de betrokkenheid.
- Complimenten: gebruik de hoge waardering van docenten op het gebied van vertrouwen geven en het mogen maken van fouten (8,6 - 9,7) om leerlingen actief met positieve feedback te stimuleren.

Door deze acties wordt de kloof tussen de intentie van de docent en de ervaring van de leerling kleiner, waardoor de ambities van het koersplan effectief in de dagelijkse praktijk worden gerealiseerd.

DEEL: samenvatting

Het onderzoek is een succesvolle eerste stap in het integreren van de schoolkoers in de jaarlijkse evaluatie. De school presteert sterk op de fundamentele waarden van veiligheid en sfeer. De belangrijkste kracht ligt in de hoge tevredenheid over de mentor/coach en de relatie tussen leerlingen en leraren op emotioneel-sociaal vlak (fouten maken mag, veilig voelen, respectvolle omgang). Dit sociale fundament is solide. Echter, de analyse van de verschillen in perceptie tussen leerlingen en docenten wijst op een noodzaak om het curriculum en de didactiek meer zichtbaar en betekenisvol te maken voor de leerlingen. De lagere scores op betekenis geven aan leren en de opvolging van feedback tonen aan dat de school moet werken aan de effectiviteit van de communicatie en de betrokkenheid van leerlingen bij de inhoud en de regie van het onderwijs.

DEEL: discussie/conclusies

De onderzoeksopzet, waarbij de percepties van de drie groepen worden vergeleken, levert kritische inzichten op die als hefboom kunnen dienen voor de schoolontwikkeling.

Perceptieverschil: de duidelijke kloof tussen hoe docenten hun handelen (bv. feedback geven, nieuws bespreken) beoordelen en hoe leerlingen dit ervaren, wijst erop dat intern handelen (wat de docent doet) niet automatisch leidt tot de gewenste leerlingervaring (hoe de leerling het ervaart). De school moet zich richten op het zichtbaar maken van de inspanningen voor de leerlingen.

Focus op betekenis: de lagere scores op relevantie ("Waarom moet ik iets leren?") zijn cruciaal. Het suggereert dat de toetsdruk en de focus op cijfers mogelijk te groot zijn, wat afleidt van het inzicht in de waarde van de lesstof.

Actieve participatie: de lagere score op de opvolging van feedback van leerlingen ("Doet de school iets met jouw mening?") is een uitdaging voor de pijler educatief partnerschap. Dit vraagt om het structureel inbouwen van een feedbackloop in het onderwijs en de schoolorganisatie.

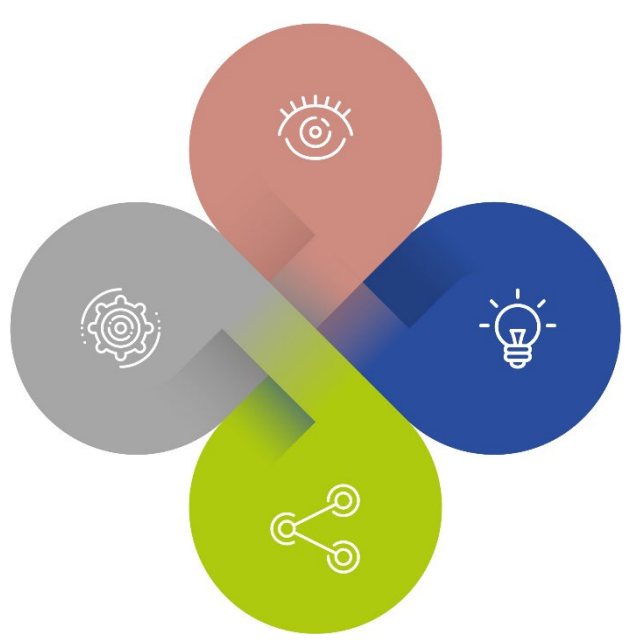
De conclusie is dat de sociale basis van de school (sfeer, veiligheid, mentor) stevig is, maar dat de volgende stap in de koers moet liggen in het betrekken van de leerling bij het leerproces om het onderwijs betekenisvol te maken.

Contact

Sam Kuipers
CSG Jan Arentsz

E-mail: skuipers@ja.nl
Telefoon:

Succesfactoren in pedagogisch en didactisch handelen voor inclusief onderwijs binnen de ISK Internationale leerlingen

KIJK: waarom dit onderzoek?

Kernboodschap: De ISK begeleidt internationale leerlingen met grote verschillen in achtergrond en ontwikkeling. Inclusief onderwijs streeft ernaar dat alle (internationale) leerlingen, ongeacht deze verschillen, gelijke kansen krijgen om hun talenten te benutten.

Aanleiding: Een recent inspectiebezoek (juni '25) bevestigde dat docenten in de ISK goed inspelen op de verschillen en een sterke omgeving bieden waarin internationale leerlingen van en met elkaar leren.

Doel: Vanuit de kernwaarden (veilig, samen, ontdekken) onderzoek ik welke concrete pedagogische en didactische factoren dit succes realiseren, en wil ik hun effectiviteit verklaren.

ONTDEK: verwachting/resultaat

- Overzicht van succesfactoren
- Verklaring van effectiviteit
- Evaluatie van bijdrage aan inclusie
- Mogelijke aanbevelingen voor bredere toepassing

ONTDEK: methode/opzet

Type onderzoek: Dit onderzoek is beschrijvend, exploratief en kwalitatief van aard. Ik hanteer een Mixed-Method aanpak, waarbij ik zowel desk- als fieldresearch uitvoer.

Data bronnen:

- Literatuuronderzoek om theoretische kennis over inclusief onderwijs te verzamelen.
- Analyse van beleidsplannen en bestaande evaluaties.
- Interviews en/of focusgroepen met het lesgevend en ondersteunend team, en met internationale leerlingen.
- Afname van enquêtes om bredere data te verzamelen.
- Inspiratiebezoeken aan collega ISK scholen.

DEEL: samenvatting

Dit onderzoek richt zich op het identificeren van succesfactoren in pedagogisch en didactisch handelen binnen de ISK die bijdragen aan inclusief onderwijs. Door middel van beschrijvende, verklarende en evaluerende deelvragen wordt onderzocht welke factoren zichtbaar zijn, waarom ze effectief zijn en in welke mate ze bijdragen aan inclusie.

DEEL: discussie/conclusies

Het onderzoek levert een praktisch overzicht op van de effectieve pedagogische en didactische succesfactoren binnen de ISK.

De opbrengst van dit onderzoek kan in een latere fase de basis vormen voor het versterken van de succesfactoren binnen de ISK en het onderzoeken van hun implementatie in de reguliere schoolcontext.

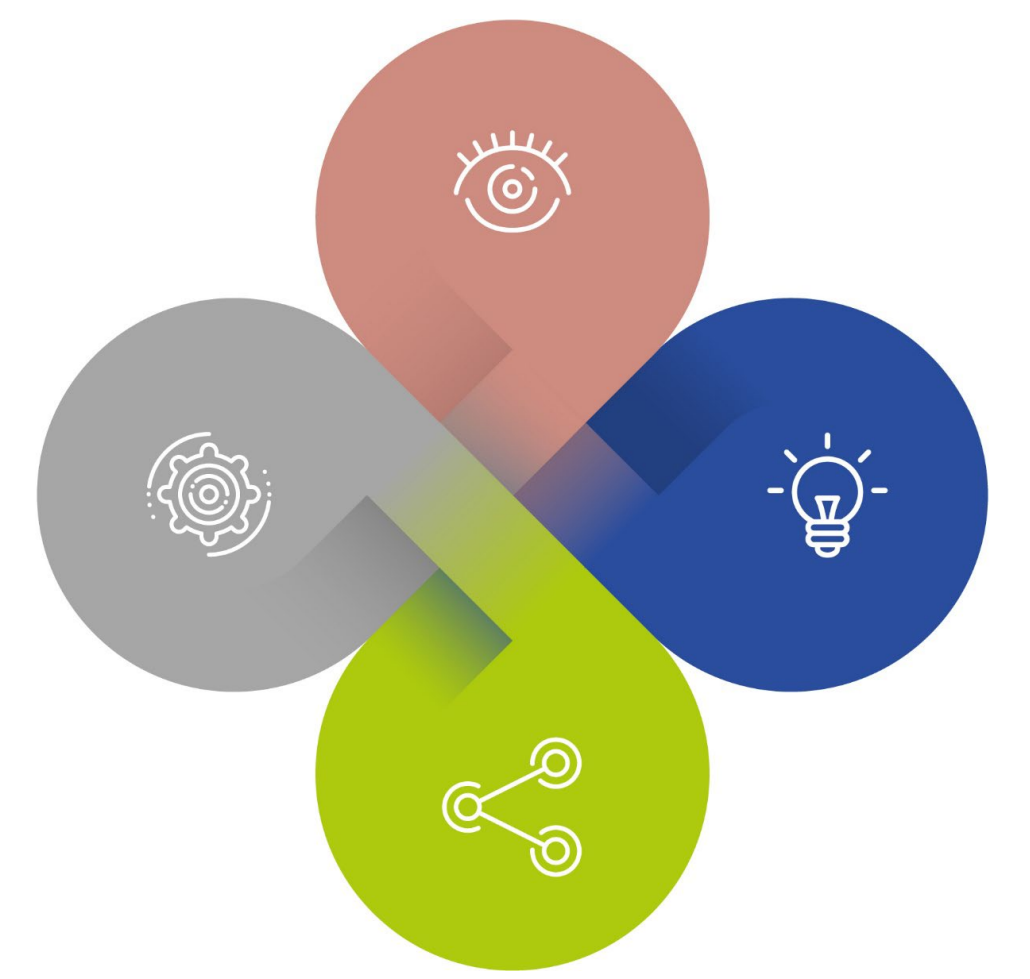
PAS TOE: wat kun je als docent hiermee?

- Het onderzoek verschaft docenten inzicht in de cruciale **grondhouding** en overtuigingen die het lesgevend en ondersteunend team nodig heeft voor een succesvolle inclusieve praktijk.
- Het biedt een concrete set van geteste **succesfactoren** die direct kunnen worden gebruikt en geïmplementeerd in het eigen pedagogisch en didactisch handelen.
- Dit werk draagt bij aan de professionele ontwikkeling en stimuleert de bredere implementatie van inclusief onderwijs buiten de ISK.

Contact

Sascha van der Zon
SG Newton

E-mail: s.vanderzon@atlascollege.nl
Telefoon: 0229-552010

KIJK: waarom dit onderzoek?

In 2018 startte de Copernicus met de Special Class, die in 2024 is uitgebreid en doorontwikkeld tot de Galileo-afdeling. Deze afdeling biedt thuisnabij onderwijs aan leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften op het gebied van sociaal-emotioneel welbevinden, executief functioneren en/of zelfstandigheid. Via een VSO-achtige aanpak kunnen zij in eigen tempo wennen aan het voortgezet onderwijs, toewerken naar een havo- of vwo-diploma en – waar mogelijk – binnen één à twee jaar doorstromen naar de reguliere klassen van het Copernicus.

Dit onderzoek zal deze doorstroom onder de loep nemen. Het brengt de ondersteuningsbehoeften van deze leerlingen binnen de reguliere klassen in kaart en verkent welke docentvaardigheden nodig zijn om hen daar goed te begeleiden, met als doel om deze doorstroom zo kansrijk en succesvol mogelijk te maken.

Daarnaast hoop ik dat de kennis, inzichten en aanbevelingen uit dit onderzoek niet alleen bijdragen aan het begeleiden van voormalig Galileo-leerlingen, maar ook leiden tot een verdere pedagogisch-didactische ontwikkeling binnen de school, waar ook andere leerlingen van kunnen profiteren. Op die manier draagt dit onderzoek niet alleen bij aan inclusiever onderwijs, maar ook aan een bredere kwaliteitsverbetering voor alle leerlingen.

ONTDEK: verwachting/resultaat

Naar verwachting levert dit onderzoek:

- Inzicht in de uitstroom van Galileo-leerlingen
- Overzicht van hun ondersteuningsbehoeften in de reguliere klassen
- Succesfactoren, ontwikkelpunten en randvoorwaarden voor een kansrijke en succesvolle doorstroom
- Inzicht in de benodigde pedagogische en didactische docentvaardigheden
- Aanbevelingen voor ontwikkeling, scholing en mogelijke aanpassingen in werkwijze of organisatie om deze leerlingen beter te kunnen bedienen

ONTDEK: methode/opzet

Dit kwalitatieve, praktijkgerichte onderzoek maakt gebruik van de volgende methoden:

- Verkennend literatuuronderzoek
- Dossier- en beleidsanalyse
- Veldonderzoek / inspiratiebezoeken
- Gegevensanalyse van doorgestroomde Galileo-leerlingen
- Interviews en/of vragenlijsten met voormalig Galileo-leerlingen
- Interviews en/of focusgroepen met docenten en ondersteuners die met deze leerlingen hebben gewerkt
- Klassenobservaties in de reguliere setting

DEEL: samenvatting

Word vervolgd....

DEEL: discussie/conclusies

Word vervolgd....

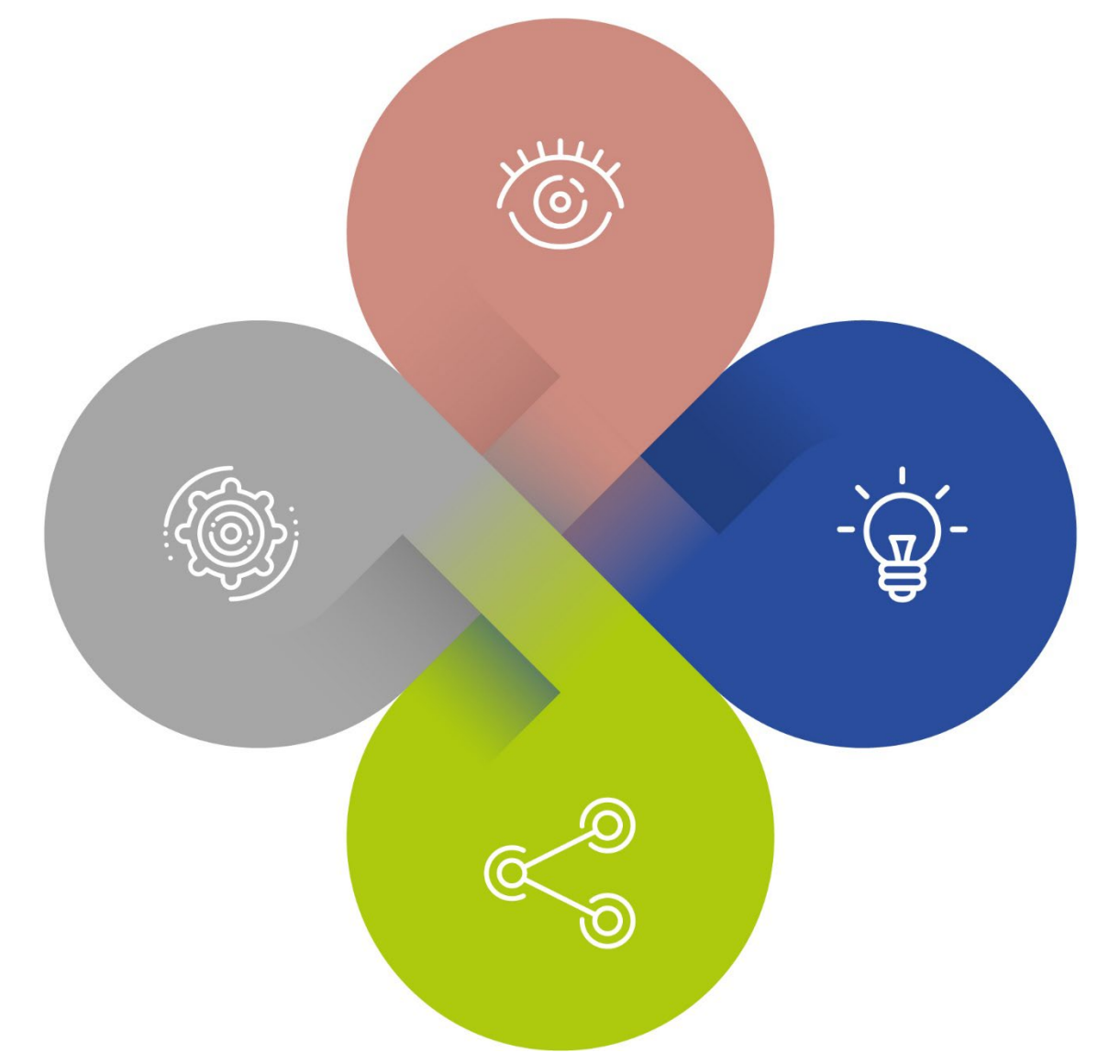
PAS TOE: wat kun je als docent hiermee?

Dit onderzoek geeft docenten inzicht in de ondersteuningsbehoeften van Galileo-leerlingen én in de pedagogisch-didactische docentvaardigheden die nodig zijn om deze leerlingen succesvol te begeleiden in de reguliere klassen. De resultaten kunnen docenten helpen om hun aanpak te versterken, waardoor zij deze groep leerlingen makkelijker en effectiever kunnen bedienen in hun klas.

Contact

Paula Mol
Copernicus SG

E-mail: p.mol@atlascollege.nl
Telefoon: 0229-236344

De bijdrage van feedback op het zelfregulatief vermogen van leerlingen

KIJK: waarom dit onderzoek?

Op dit moment merken we dat leerlingen nog sterk leunen op onze begeleiding. Tegelijkertijd zien we daarin juist kansen om hun zelfstandigheid en motivatie te vergroten.

Onderzoek laat zien dat leerlingen die leren reflecteren op hun werk en hun aanpak kunnen aanpassen uiteindelijk effectiever leren en succesvoller zijn op school.

Door gerichte feedback te geven, kunnen we hen stap voor stap meer eigenaarschap over hun leerproces laten nemen.

ONTDEK: methode/opzet

De hoofdvraag luidt: *“Hoe draagt feedback bij aan de ontwikkeling van het zelfregulatief vermogen van leerlingen in het leerproces, en welke vormen van feedback zijn hierbij het meest effectief?”*

Nulmeting:

- Leergebied MVT¹
- Leerlingen havo/vwo-klassen
- Vragenlijst (Zimmerman)

Interventie:

- Collega's MVT tools aanbieden
- Collega's MVT gebruiken tools binnen de les

Eindmeting:

- Leergebied MVT
- Leerlingen havo/vwo-klassen
- Vragenlijst (Zimmerman)

ONTDEK: verwachting/resultaat

Nulmeting:

- Inzicht krijgen in welke fase de leerlingen handvatten nodig hebben

💡 Voorbereidingsfase

💡 Uitvoeringsfase

💡 Reflectiefase

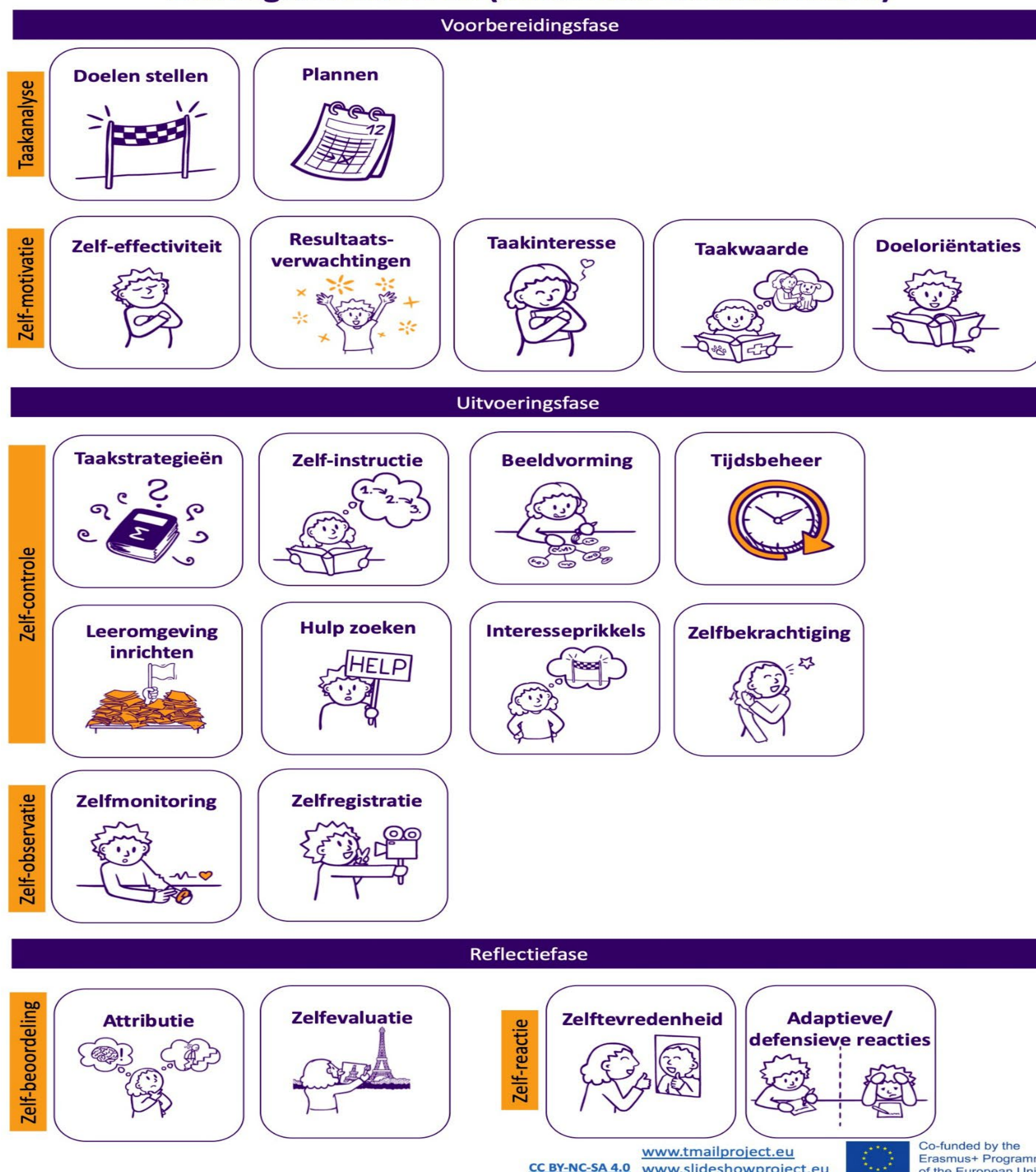
Interventie:

- Collega's vergroten hun expertise op het gebied van feedback geven
- Leerlingen nemen feedback aan
- Leerlingen nemen feedback mee in hun leerproces

Eindmeting:

- Inzichtelijk krijgen of de interventie heeft bijgedragen

Zelf-regulerend leren (Model van B. Zimmerman)

DEEL: discussie/conclusies

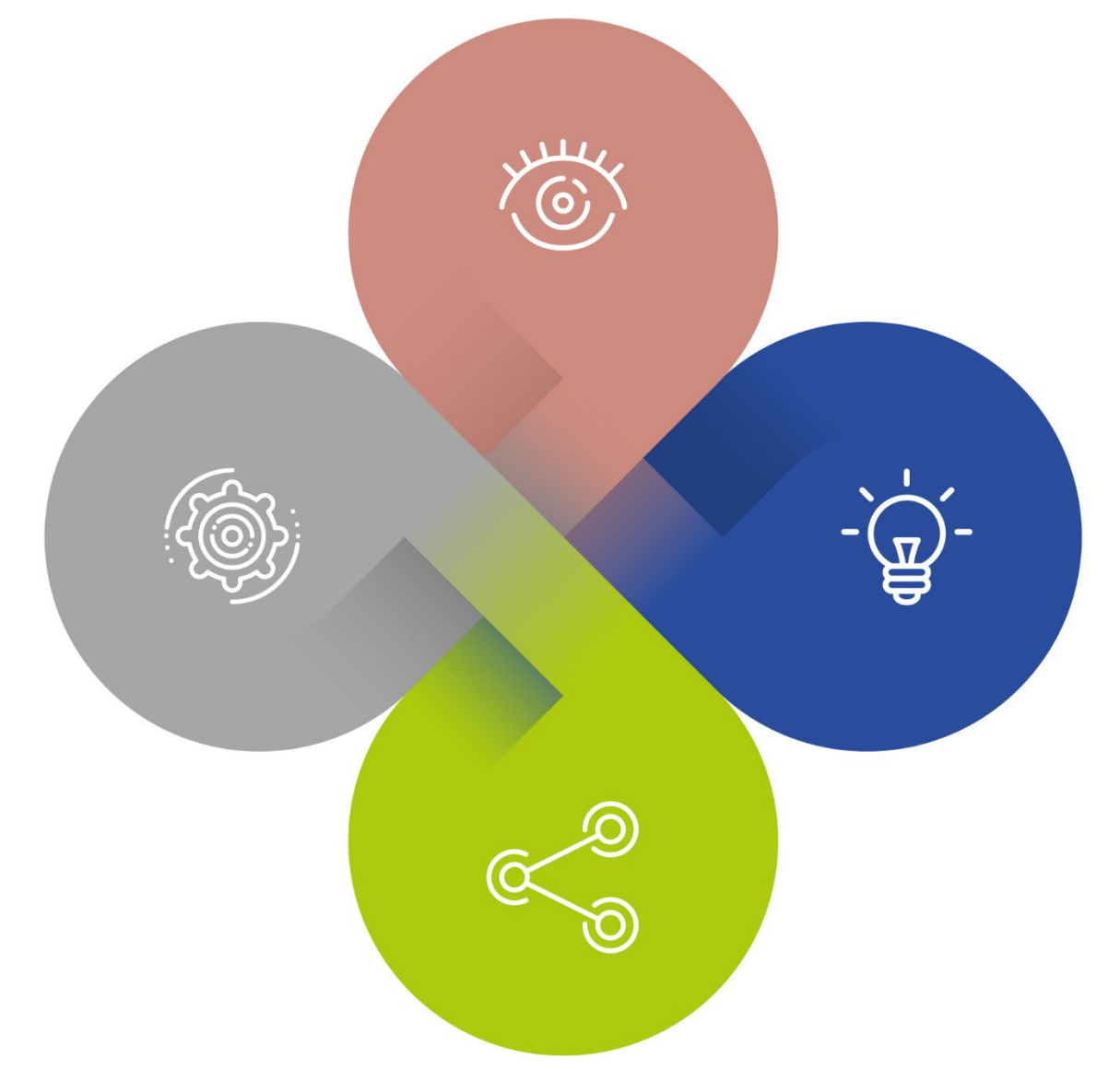
PAS TOE: wat kun je als docent hiermee?

- Begrijpen hoe feedback werkt (taak-, proces-, persoons-, zelfregulatiegericht)
- Gerichte feedback geven
- Zelfregulatief vermogen van leerlingen versterken
- Een feedbackcultuur ontwikkelen
- Eigen professionele groei stimuleren

Contact

Marie-Louise Smink
m.smink@atlascollege.nl
Atlas College, locatie SG De Dijk

¹ moderne vreemde talen

KIJK: waarom dit onderzoek?

Uit onderzoek (PISA, Cito, Inspectie van het onderwijs) blijkt dat de leesvaardigheid onder scholieren op het middelbaar onderwijs al jaren een dalende trend laat zien.

Daarnaast lagen de resultaten van het centraal eindexamen voor Nederlands, maar ook voor de moderne vreemde talen, de afgelopen jaren op het Copernicus vaak onder het landelijk gemiddelde.

Aangezien leesvaardigheid essentieel is voor niet alleen de taalvakken, maar ook voor de zaakvakken en exacte vakken is dit dus een uitermate belangrijk onderzoeksdomein op het Copernicus.

ONTDEK: verwachting/resultaat

De verwachting is dat er een duidelijk beeld zal ontstaan van op welk aspect van leesvaardigheid er de grootste behoefte is aan een verbetering, waar het beste één of meerdere interventies kunnen plaatsvinden en welk deel van de leerlingpopulatie hier het meeste baat bij kan hebben.

Idealiter zal de interventie uiteindelijk zowel een kwalitatieve als kwantitatieve verbetering laten zien.

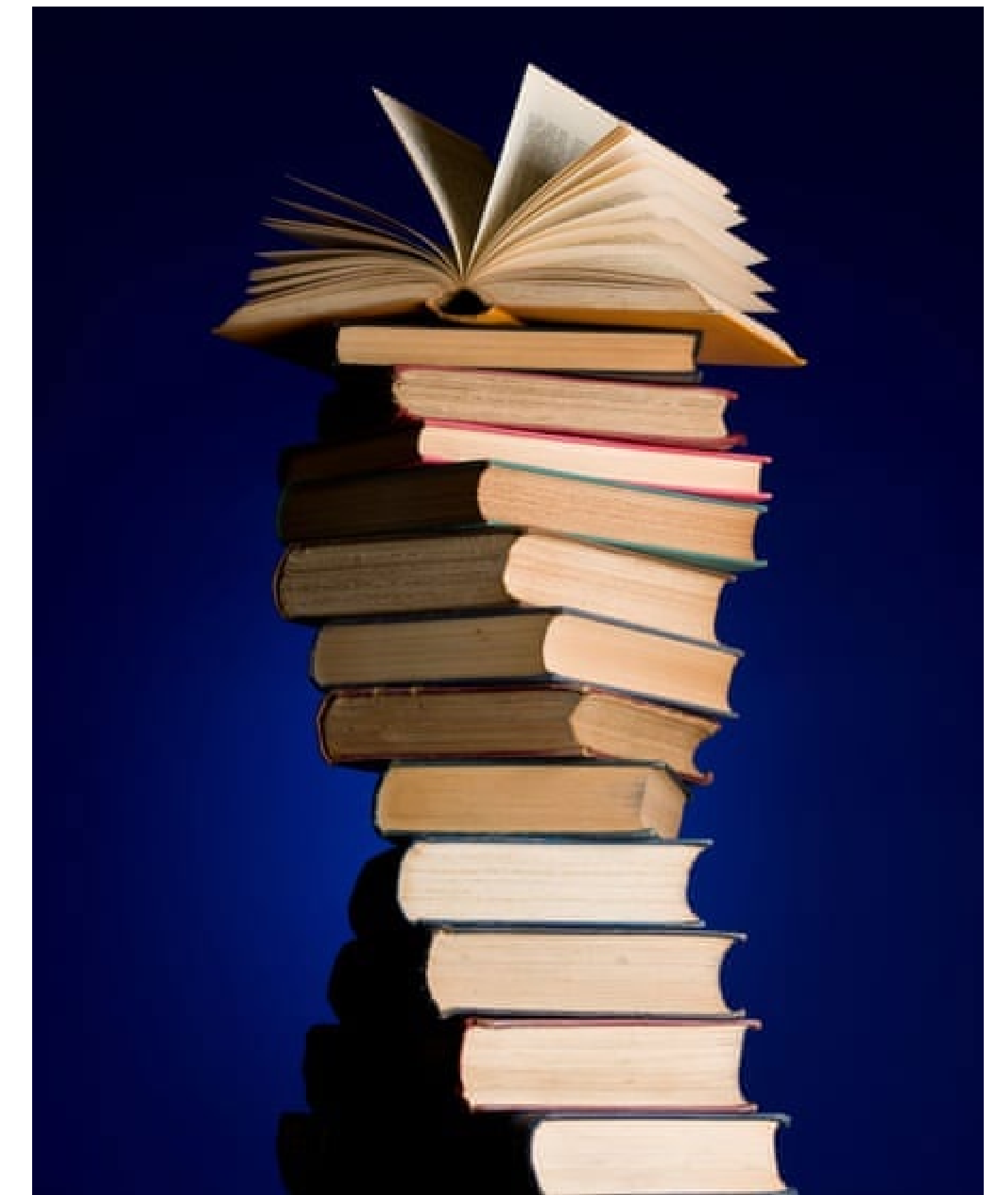
ONTDEK: methode/opzet

Er zal gekeken worden naar onderzoeken die binnen Nederland gedaan zijn naar het niveau van leesvaardigheden, en er zal onderzoek plaatsvinden naar het niveau van leesvaardigheid op het Copernicus aan de hand van behaalde resultaten (dia-toetsen, doorstroomcijfers, eindexamen-resultaten) en of hierin tussen verschillende groepen significante verschillen bestaan.

Daarnaast zal de huidige staat van het leesvaardigheidsonderwijs op het Copernicus in kaart worden gebracht middels o.a. enquêtes en observaties.

Hieruit komen waarschijnlijk één of meerdere aspecten van leesvaardigheid en/of het beleid omtrent leesvaardigheid naar voren die de meeste behoefte hebben aan een verbetering. Hierop zal een literatuurverkenning plaatsvinden gericht op interventies specifiek voor deze verbeterpunten.

Het laatste deel van het onderzoek bevat de selectie en implementatie van één of enkele interventies en een evaluatie van het behaalde effect.

DEEL: samenvatting

Aangezien dit onderzoek nog in de beginfase zit, zijn er op dit moment nog geen relevante data die gedeeld kunnen worden.

DEEL: discussie/conclusies

Aangezien dit onderzoek nog in de beginfase zit, zijn er op dit moment nog geen relevante data die gedeeld kunnen worden.

PAS TOE: wat kun je als docent hiermee?

Dit onderzoek zal collega-docenten op het Copernicus evidence-based handvatten geven om gericht de leesvaardigheid van hun leerlingen te verbeteren.

Voor dit onderzoek is een enquête-instrument in ontwikkeling waarmee schoolbreed een beeld verkregen kan worden van de kwantitatieve staat van het leesvaardigheidsniveau en -onderwijs. Deze zou eventueel door onderzoeksdocenten ook op andere scholen afgenomen kunnen worden om hierin inzicht te krijgen.

Meer toepassingen zullen ongetwijfeld volgen...

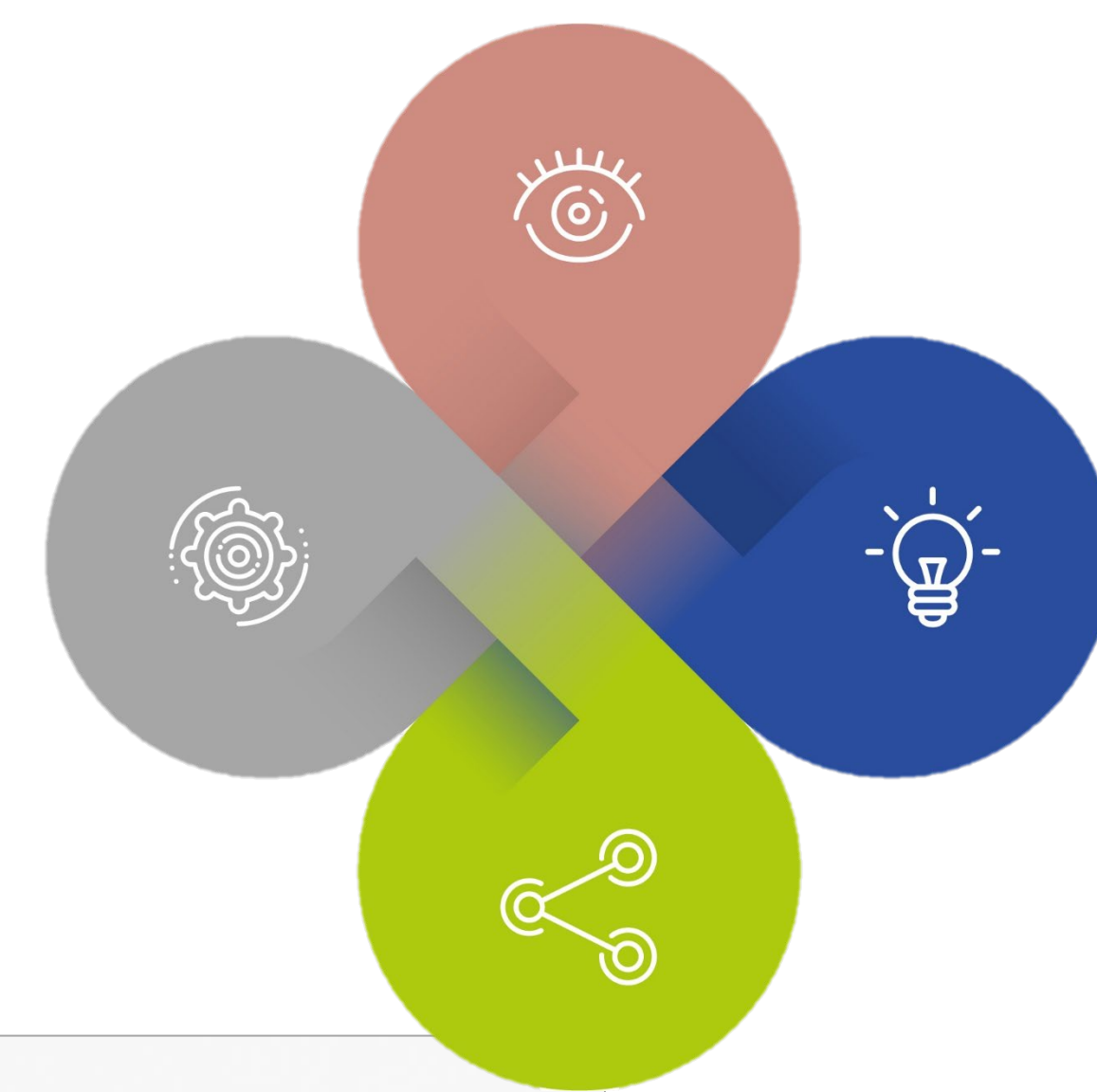
Contact

Hans de Kanter
Copernicus SG

E-mail: h.dekanter@atlascollege.nl

BIJLESUUR

De doorontwikkeling van Blok 1 op het Jac. P. Thijssen College

CONTEXT & OUTCOME

Blok 1 is het bijlessysteem van het Jac. P. Thijssen College. Ondanks het brede aanbod is de deelname laag, vooral onder de leerlingen die juist extra ondersteuning nodig hebben.

Voor docenten: tips voor een **effectievere en een werkbaarder** Blok 1, dat beter aansluit op de behoefte van zowel docenten als leerlingen op het Jac. P. Thijssen College.

Voor leerlingen: toevoeging geven wanneer Blok 1 bijdraagt aan hun **leerproces, betere motivatie en goede voorbereiding op toetsen**. En daardoor ook een verhoging in de **slagingspercentages**.

MECHANISMEN & INTERVENTIE

Uit literatuuronderzoek kwam naar voren dat formatieve evaluatie, feedback en zelfregulatie belangrijke mechanismen zijn voor effectief leren. Volgens Bloom (1984) en Hattie & Timperley (2007) werkt Mastery Learning het beste met structurele feedback en differentiatie. Leerlingen leren beter als ze weten wat ze moeten verbeteren en hoe.

Om de werking van Blok 1 beter te begrijpen, zijn verschillende onderzoeksmethoden ingezet:

- **Observaties** van Blok 1-lessen.
- **Enquêtes** onder leerlingen en docenten over motivatie, voorbereiding en feedback.
- **Analyse** van aanwezigheidscijfers.

Onderzoekscyclus in de praktijk

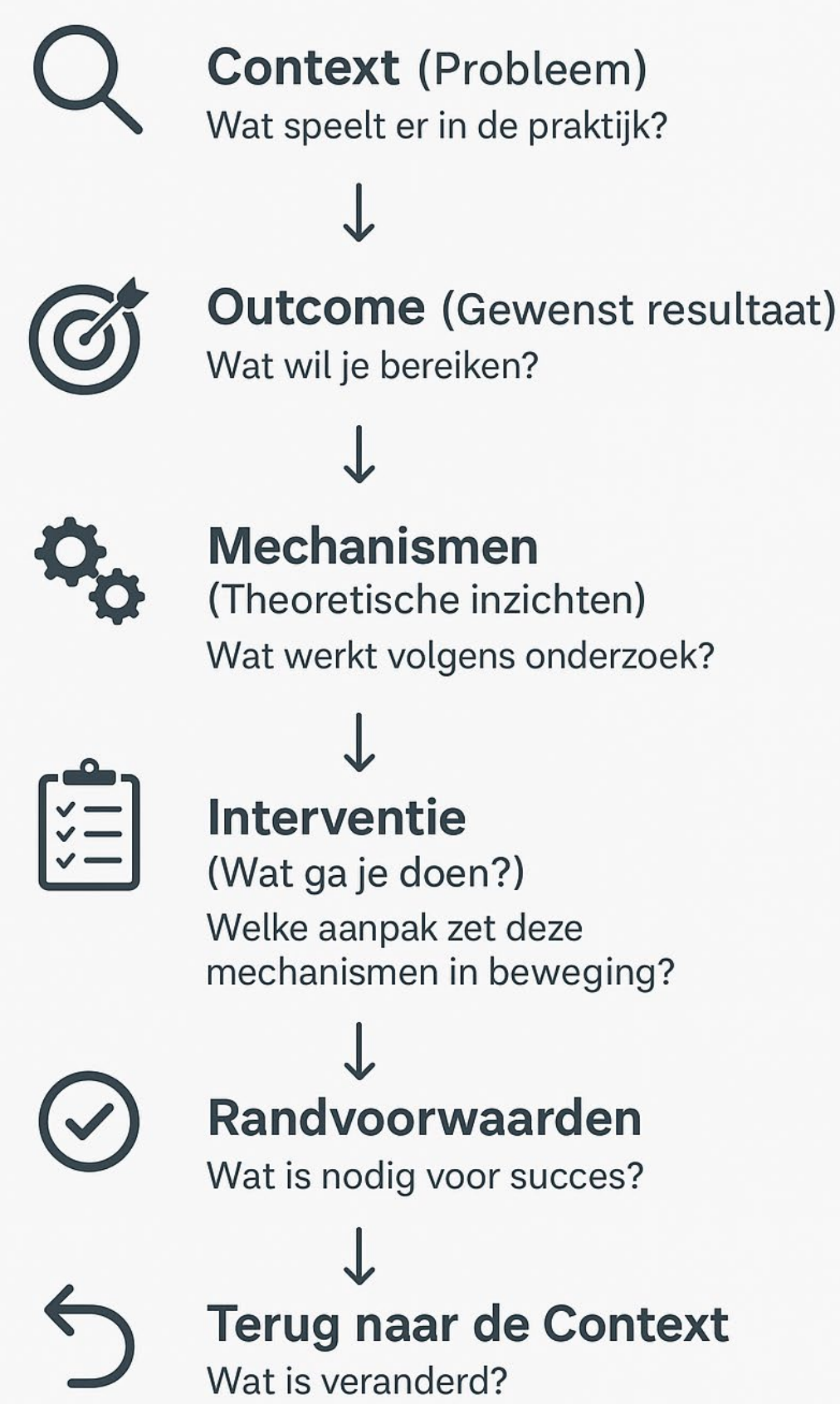

Chart 1. Comic logica. Onderzoek in het onderwijs.

Terug naar de CONTEXT:

Op basis van deze inzichten werd een reeks verbeterpunten geformuleerd om Blok 1 beter aan te laten sluiten bij de principes van formatieve evaluatie:

- Gerichtere feedbackmomenten creëren binnen Blok 1, zodat leerlingen weten waar ze aan werken en waarom.
- Actieve rol voor docenten in het adviseren en stimuleren van deelname.
- Versterken van eigenaarschap: leerlingen leren zelf leerdoelen formuleren op basis van ontvangen feedback.

Deze interventie vormde ook de basis voor het vervolgonderzoek naar zelfregulatie en formatief handelen (Onderzoek 2).

DEEL: samenvatting

Het eerste onderzoek liet zien dat Blok 1 gewaardeerd wordt, maar onvoldoende effectief is. Er is ruimte voor verbetering in voorbereiding, feedback en motivatie.

Docenten sturen beperkt op deelname, en leerlingen ervaren weinig structuur of doelgerichtheid.

Adviezen:

- Maak feedback structureel en zichtbaar.
- Stimuleer docenten om leerlingen actief te adviseren.
- Bied meer variatie en thematische Blok 1-sessies.
- Integreer Blok 1 in de formatieve cyclus.

DEEL: discussie/conclusies

Blok 1 heeft potentie, maar bereikt de leerlingen die het meest gebaat zijn er nog onvoldoende mee.

De koppeling tussen formatieve evaluatie en deelname ontbreekt vaak, waardoor feedback zelden wordt omgezet in actie. Docenten ervaren een gebrek aan structuur en gezamenlijke aanpak, terwijl leerlingen richting en eigenaarschap missen.

Om Blok 1 effectiever te maken, zijn duidelijke leerdoelen, actieve feedbackmomenten en een gedeelde visie op leren nodig. Deze inzichten vormen de basis voor het vervolgonderzoek naar zelfregulatie en formatief handelen binnen Blok 1.

VERVOLGONDERZOEK:

Koppeling tussen formatief evalueren en deelname aan het bijlesuur.

Hoe kan gerichte sturing op de laatste fase van formatief evalueren (reflectie en feedback toepassen) leerlingen stimuleren om structureel en doelgericht gebruik te maken van Blok 1 op het Jac. P. Thijssen College?

Context: Het huidige schoolplan wil formatieve evaluaties koppelen aan Blok 1-bijles om leerlingen gericht te helpen. Onderzoek laat zien dat deze koppeling nauwelijks werkt: veel leerlingen zijn niet zichtbaar in Blok 1 en slechts een klein deel gebruikt evaluatie-informatie. Docenten merken dat leerlingen de link tussen evaluatie en bijles zelf moeilijk leggen. De koppeling tussen formatieve evaluaties en Blok 1 ontbreekt dus grotendeels.

Outcome: Het beoogde resultaat is dat leerlingen actiever eigenaarschap nemen over hun leerproces door gebruik te maken van feedback en leerdoelen die voortkomen uit formatieve evaluaties. Docenten ondersteunen dit proces met gerichte begeleiding.

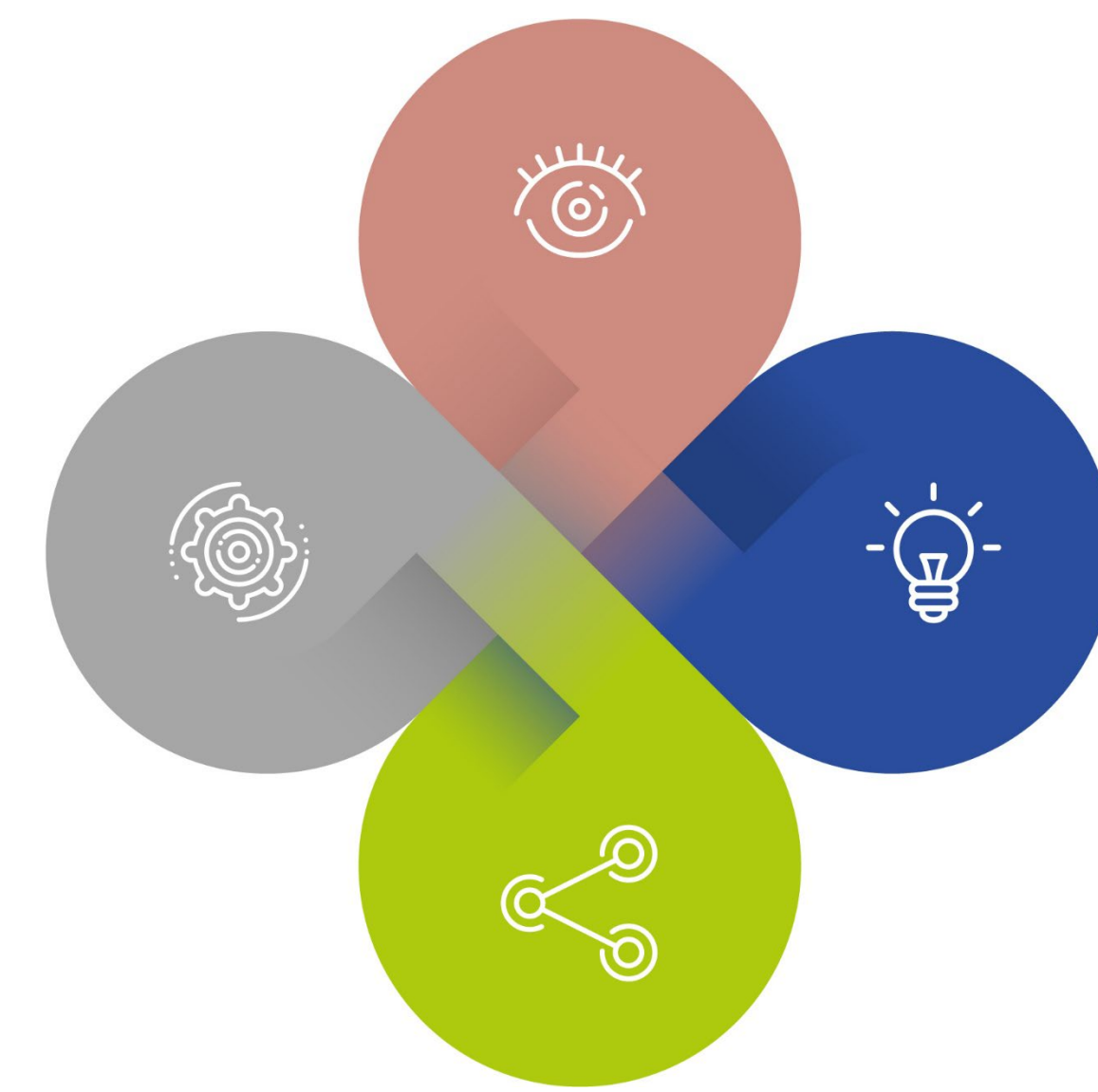
Mechanisme: Blok 1 zou gevoed moeten worden door:

- Formatieve evaluaties zijn de basis voor het bepalen van gerichte leerdoelen, zodat leerlingen tijdens Blok 1 gericht verder geholpen kunnen worden.
- Voor de juiste koppeling tussen formatieve evaluaties en Blok 1 is zelfregulatie (SRL) nodig, omdat leerlingen zelf actie moeten kunnen ondernemen op de ontvangen feedback.
- Hiervoor zijn motivatie, **executieve functies**, doelgerichtheid en sociale interacties belangrijk. Uiteindelijk komt dit neer op **metacognitieve vaardigheden**: het plannen, monitoren, **reguleren** en bijsturen van eigen leren en denkprocessen.

Contact

Annerose Groot
Jac. P. Thijssen College

E-mail: AGR@jpthijssen.nl
Telefoon: 0616891924

KIJK: waarom dit onderzoek?

Het landelijke Masterplan Basisvaardigheden (2022) beoogt de dalende taal- en rekenvaardigheid van middelbare scholieren te keren. Hoewel de daling van het niveau van de basisvaardigheden veel aandacht heeft gekregen in het maatschappelijk debat, is er nog onvoldoende onderzoek gedaan naar hoe deze daling tot uiting komt in verschillende vakken en wat leraren kunnen doen om de basisvaardigheden te versterken.

Dit onderzoek richt zich op de vraag hoe het onderwijs in moderne vreemde talen (MVT) binnen de SVOK-scholen kan bijdragen aan de ontwikkeling van de taalvaardigheid van de leerlingen.

ONTDEK: theorie/verwachting

De theoretische basis van het onderzoek is o.a. de *linguistische interdependentiehypothese* van Cummins (1981). Deze stelt dat kennis van verschillende talen niet los van elkaar in het brein wordt opgeslagen, maar gebruikmaakt van een gedeelde onderliggende taalbasis. Dit betekent dat het leren van een vreemde taal ook de beheersing van de moedertaal versterkt – en omgekeerd. Daarmee kunnen MVT-lessen een belangrijke bijdrage leveren aan de ontwikkeling van taalvaardigheid als basisvaardigheid. Het ontwikkelen van taalbewustzijn – het nadenken over hoe taal werkt en hoe talen met elkaar samenhangen – speelt daarbij een centrale rol.

De MVT-docenten hebben een strategische rol te spelen in het ontwikkelen van de taalvaardigheid van de leerlingen.

ONTDEK: methode/opzet

Met een *mixed-methods*-aanpak zijn vragenlijsten, lesobservaties en interviews afgenomen onder docenten MVT en Nederlands binnen SVOK. De nadruk lag op de onderbouw, waar volgens De Staat van het Onderwijs (2024) de grootste taalachterstanden ontstaan.

Het doel van de vragenlijst is om de uitdagingen waarmee de MVT-docenten in hun lessen te maken hebben op het gebied van taalvaardigheid in kaart te brengen.

De onderdelen van de taalvaardigheid die op basis van de vragenlijst het meest uitdagend blijken te zijn, worden daarna verder onderzocht aan de hand van de lesobservaties en interviews: Waar lopen de leraren en leerlingen tegenaan in de les en wat doen de leraren al om de leerlingen te helpen met de ontwikkeling van hun taalvaardigheid?

DEEL: samenvatting

De resultaten laten zien dat MVT-docenten tekorten in taalvaardigheid (met name op het gebied van grammatica en woordenschat) ervaren als belemmerend voor het leren van een vreemde taal. Er is bovendien weinig structurele afstemming tussen de vakken Nederlands en MVT over grammaticaonderwijs, leesmotivatie en taalbeoordeling.

Tegelijkertijd blijkt dat juist de MVT-lessen, door hun focus op taalstructuren, woordbetekenis en communicatie, veel kansen bieden om leerlingen taalvaardiger en taalbewuster te maken. Taalvergelijking en het expliciet bespreken van taalverschillen leveren krachtige leermomenten op.

Masterplan basisvaardigheden Welke problemen gaan we aanpakken?

Overzicht Masterplan basisvaardigheden. Bron: overheid.nl

DEEL: discussie/conclusies

- In de MVT-lessen leren leerlingen niet alleen beter communiceren in een vreemde taal, maar ontwikkelen ook inzicht in hun eigen taalgebruik en denken over taal. Dat draagt tevens bij aan breder burgerschapsbesef en een open houding tegenover andere talen en culturen.
- Elke MVT-docent heeft al een repertoire van activiteiten en handelingen die aan het uitbreiden van de woordenschat en het ontwikkelen van het taalbewustzijn van de leerlingen bijdragen. Elke docent heeft zijn eigen manier om aan taalvaardigheid te werken.
- MVT-onderwijs kan een krachtige motor zijn voor de verbetering van taalvaardigheid, mits scholen expliciet inzetten op taalbewustzijn, samenwerking tussen vakken en betekenisvol taalonderwijs.

PAS TOE:

Wat kun je als MVT- docent en school hiermee?

- Bevorder structurele samenwerking tussen taaldocenten;
- Integreer taalbewustzijn expliciet in de MVT-lessen;
- Stel lezen centraal;
- Stel vergelijken van talen en reflectie op taalvormen centraal;
- Positioneer de MVT-docent als taalcoach die bijdraagt aan basisvaardigheden en burgerschapsvorming.

Vervolgonderzoek:

Door het vergelijken tussen talen, het reflecteren op hoe een taal in elkaar zit, worden de leerlingen aangemoedigd om afstand te nemen van hun eigen taal en cultuur en die te relativiseren. De MVT-lessen bieden een basis aan om een meer open en nieuwsgierige houding tegen de ander aan te nemen. MVT-docenten spelen dus ook een centrale rol in het ontwikkelen van een andere basisvaardigheid waarvan het niveau ook daalt: burgerschap.

Ijsbergmodel van Cummins (1981). Stichting Lezen.

Contact

Aziliz Pierre
Jac. P. Thijssse College

E-mail: apr@jphtijssse.nl